

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Länsstyrelsen
Västra Götaland

RAPPORT

(O)LIKA ANVISNING OCH MOTTAGNING:

Om mottagande enligt 2016 års bostättningslag,
ur anvisade nyanländas perspektiv

Tobias Jansson, doktorand, Institutionen för socialt arbete

FÖRORD

Migration och integration är aktuella ämnen i samhällsdebatten. Debattens innehåll har skiftat över tid, liksom regler och ansvarsfördelning vad gäller mottagandet av asylsökande och nyanlända.¹ En av de senaste regelförändringarna är 2016 års bosättningslag (Lag 2016:38). Lagen innebär att alla Sveriges kommuner har ett ansvar att ta emot nyanlända som fått uppehållstillstånd i Sverige.

Bosättningslagen infördes framför allt av två skäl. Dels för att minska tiden från att en nyanländ får ett uppehållstillstånd och tills dess att personen i fråga kan bosätta sig i en kommun och därigenom börja studera svenska och delta i olika former av etableringsinsatser. Det andra syftet var att få till en mer jämlik fördelning av mottagandet mellan olika kommuner i landet. Dessa två syften har uppnåtts både nationellt och regionalt i Västra Götaland.

För att få kunskap om bosättningslagens effekter på mottagandet av nyanlända i Västra Götaland har Länsstyrelsen tagit initiativ till ett antal uppföljningar, däribland denna kvalitativa studie som fokuserar på nyanländas egna erfarenheter av mottagandet.

Tobias Jansson, som genomfört studien har på ett intressant sätt delat upp och analyserat mottagandeprocessen utifrån fyra aspekter: anvisningsprocessen, bostadsintegration, arbetsmarknadsintegration och samhällsintegration. Intressant är också det sätt på vilket Jansson kopplat analysen till forskningen om medborgarskap och delaktighet i samhällsgemenskapen. En tolkning av integration som är bredare än fokus enbart på arbetsmarknadsintegration.

Därutöver uppmärksammar Jansson läsaren på att bosättningslagen liksom lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare lämnat en del aspekter öppna för tolkning. Det handlar om sådant som hur länge kommunerna är ansvariga för att erbjuda boenden och vilken standard dessa ska ha, liksom vad olika aktörers ansvar kring etablering i samhällslivet innefattar. Enligt Jansson har det lett till att aktörer tillämpat lagarna på olika sätt. Genom de djupintervjuer med nyanlända som gjorts i studien så synliggörs att detta, i kombination med anvisningsprocessens slumpmässighet och kommuners olika förutsättningar, lett till att nyanlända fått olika erfarenheter av mottagandet

Eftersom krav på arbete och passande boende påverkar nyanländas möjligheter att återförenas med sina familjer och få permanent uppehållstillstånd är studien intressant ut ett rättviseperspektiv. Studien är också intressant ur ett samhällsperspektiv eftersom nyanländas möjligheter att bidra till samhället påverkas av var de hamnar, och hur de bemöts.

Länsstyrelsens förhoppning är att de erfarenheter och slutsatser som beskrivs i denna rapport kan bidra till att stärka det framtida arbetet för beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända i Västra Götalands län.

Pia Falck
Enhetschef Enheten för Integrationsfrågor
Länsstyrelsen Västra Götalands län

---

¹ Det finns ingen allmänt vedertagen definition av "nyanländ". I sammanhanget mottagande och etablering åsyftas oftast en person som beviljats uppehållstillstånd som flykting eller av andra skyddsskäl, samt – under vissa omständigheter – en person som fått uppehållstillstånd baserat på anknytning till sådan person.

FÖRORD	3
INLEDANDE SAMMANFATTNING	5
ANVISNINGSPROCESSEN	5
BOSTADSINTEGRATION.....	6
ARBETSMARKNADSINTEGRATION.....	6
SAMHÄLLSINTEGRATION	6
ATT FÖRSTÅ OCH ARBETA MOT SLUMPMÄSSIGHETENS BETYDELSE.....	7
ARBETS- OCH SAMHÄLLSLIV OCH DEN SVENSKA VÄRDEGEMENSKAPEN	7
INLEDNING	9
SYFTE, METOD OCH AVGRÄNSNINGAR	10
BAKGRUND, KONTEXT OCH GENOMFÖRANDE	11
KOMMUNALT ANSVAR OCH BOSTADSINTEGRATION	11
ARBETSFÖRMEDLINGENS ANSVAR OCH ETABLERING I ARBETSLIVET	12
OTYDLIGT ANSVAR OCH ETABLERING I SAMHÄLLSLIVET	13
TOLKNINGEN AV ERFARENHETER UTIFRÅN ETT MEDBORGARSKAPSPERSPEKTIV.....	14
INTERVJUER, URVAL OCH GENOMFÖRANDE	15
MOTTAGNINGSLÄGET I VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	18
ARBETS-, BOSTADS- OCH SAMHÄLLSINTEGRATION	18
TANUM, MARIESTAD OCH BORÅS PÅ REGIONAL NIVÅ.....	20
KOMMUNERNAS MOTTAGANDE AV PERSONER GENOM ANVISNING	22
RESULTAT	24
ANVISNINGSPROCESSEN	24
<i>Om att få önskemål tillgodosedda</i>	24
<i>Framgångsfaktorer</i>	26
BOSTADSINTEGRATION.....	27
<i>Boendeförhållanden</i>	27
<i>Behov av att flytta</i>	29
<i>Framgångsfaktorer</i>	30
ARBETSMARKNADSINTEGRATION.....	30
<i>Utbildning</i>	31
<i>Arbete</i>	32
<i>Framgångsfaktorer</i>	35
SAMHÄLLSINTEGRATION	35
<i>Sociala relationer</i>	35
<i>Bemötande</i>	37
<i>Framgångsfaktorer</i>	37
SLUTDISKUSSION	38
SLUMPMÄSSIGHETENS BETYDELSE	38
ARBETSLIVET SOM DEN SVENSKA VÄRDEGEMENSKAPENS KÄRNA	39
SAMHÄLLSLIVETS POTENTIAL FÖR ATT BREDDA VÄRDEGEMENSKAPEN.....	40
REFERENSER	42

INLEDANDE SAMMANFATTNING

Under 2016 genomgick det svenska mottagnings- och integrationssystemet en betydande reform genom införandet av en ny bosättningslag. Lagen innebar att samtliga av Sveriges kommuner fick ett gemensamt ansvar för att ta emot och erbjuda boende och andra mottagningsinsatser till vissa nyanlända personer, och den skulle bidra till en mer rättvis fördelning av nyanlända personer mellan landets kommuner. Både media och forskningsrapporter har uppmärksammat att kommuner har tillämpat lagen på olika vis – exempelvis genom att erbjuda boenden med olika standarder – men också att kommuners förutsättningar skiljer sig åt, till exempel gällande läget på arbets- och bostadsmarknaderna. För personer som tas emot och anvisas inom ramen för den nya lagen skiljer sig således förutsättningarna åt beroende på vilken kommun de blir anvisade till, men forskning som visar på dessa personers erfarenheter av processen är begränsad. Syftet med denna rapport är att bidra med kunskap om enskilda erfarenheter av att ha blivit mottagna enligt den nya bosättningslagen bland personer som under 2017 anvisades till tre kommuner i Västra Götalands län, och att identifiera vissa potentiella framgångsfaktorer i processen.

För att undersöka enskilda erfarenheter av att ha blivit anvisade och mottagna i Västra Götalands län genomfördes totalt 12 fördjupande intervjusamtal med personer som blivit anvisade och mottagna i tre kommuner i Västra Götalands län. De utvalda kommunerna var Borås, Mariestad och Tanum, vilka valdes utifrån storlek, inrapporterad påverkan av mottagningsarbetet på kommunens arbete samt arbets- och bostadsmarknadsläge. I analysen av intervjuerna uppmärksammades fyra huvudsakliga teman var det var möjligt att identifiera vissa framgångsfaktorer: *anvisningsprocessen*, *bostadsintegration*, *arbetsintegration* och *sambällsintegration*. Dessa erfarenheter analyserades sedan också utifrån ett medborgarskapsteoretiskt perspektiv med fokus på hur mottagningsprocessen påverkade dessa personers möjligheter att vara aktiva inom samhällets olika områden och delta i den svenska *värdegemenskapen*, det vill säga som personer med erkänt värde och ära i samhället.

Anvisningsprocessen

Intervjuerna i denna undersökning bekräftar vad tidigare forskning lyft fram med avseende på att personer som tas emot och anvisas inom ramen för 2016 års bosättningslag kan möta ytterst olika förutsättningar beroende på vilken kommun de hamnar i. Intervjuerna synliggör att dessa erfarenheter också behöver förstås i ljuset av anvisningsprocessen, det vill säga från det att personer kommer till Sverige och väntar på besked fram till att de har blivit mottagna i aktuella kommuner. Intervjupersonerna lyfte fram att de hade olika starka önskemål om vart de ville bli anvisade – och vilken form av boende de önskade – beroende på om de hade släkt och vänner i vissa kommuner, varpå det blev betydelsefullt ifall Migrationsverket kunde tillgodose deras önskemål. Migrationsprocessen blev i viss mån en fråga om geografisk slumpmässighet, då vissa migranter fick tillgång till sociala nätverk men andra inte. En huvudsaklig framgångsfaktor som framgick i förhållande till anvisningsprocessen var om

intervjupersonerna fick möjlighet att delta i beslutsprocessen men också om Migrationsverket tog hänsyn till personernas skilda behov och intressen.

Bostadsintegration

Bostadsfrågan framstår som en central utmaning i mottagnings- och integrationsprocessen utifrån intervjuerna, vilken både bidrog till frustration och till beskrivningar av maktlöshet. Majoriteten av intervjupersonerna beskrev att de hade fått permanenta bostadskontrakt – vilket de ansåg skapade en trygghet – men att de upplevde ett stort behov av att flytta. Brist på arbetsmöjligheter uppmärksammades särskilt i Mariestad och Tanum, då intervjupersoner beskrev att de behövde flytta till större städer för att få arbete. I Borås beskrev vissa personer istället att de önskade hamna i bättre bostadsområden. I samtliga kommuner pekade flertalet intervjupersoner på svårigheter att byta boende på grund av långa kötider i de lokala kösystemen, där dessa personer började på noll i samband med anvisningen. En central framgångsfaktor som flertalet intervjupersoner uppmärksammade – utöver att få permanenta kontrakt – var betydelsen av stödjande relationer för att få boendelösningarna att hålla på sikt. Det kunde exempelvis handla om att få hjälp med fakturor eller renoveringar i hemmet, vilket kunde minska de upplevda flyttbehoven.

Arbetsmarknadsintegration

Kring arbetsmarknadsintegration bekräftar intervjuerna i första hand den forskning och kunskap som finns sedan tidigare, det vill säga att nyanlända personers tillgång till det svenska samhället – och om de får stanna i landet – i hög grad framstår som en fråga om utbildning och arbete, vilket också intervjupersonerna beskrev i sina svar. Här återkom betydelsen av den geografiska slumpmässighet som anvisningsprocessen innebar, då vissa personer hamnade i en kommun där deras tidigare yrkeskompetens var eftertraktad, medan andra hamnade i kommuner utan sådana arbetsmöjligheter. Den huvudsakliga framgångsfaktorn var betydelsen av att få stöd i att orientera sig i förhållande till den svenska arbetsmarknaden – antingen genom privata eller professionella relationer – och att få information och vägledning om möjliga utbildnings- och karriärvägar.

Samhällsintegration

Samhällsintegration är ett svårdefinierat och mångfaldigt begrepp, som berörs på olika vis i intervjuerna, exempelvis genom beskrivna erfarenheter av att kommuner hade blivit personers hem såväl som erfarenheter av ensamhet och isolering. Arbetsförmedlingen har enligt lag ett övergripande ansvar för att främja nyanlända personers etablering i samhällslivet, men vad ett sådant ansvar innebär framkommer inte i intervjuerna. Intervjupersonerna beskrev dock att kommunerna erbjöd vissa sociala insatser, till exempel språkkafé eller språkvänner, vilka ansågs vara betydelsefulla, men ett antal intervjupersoner efterfrågade också fler sociala aktiviteter. När det gäller samhällsintegration återkom dock än en gång betydelsen av slumpmässighet, då vissa personer hamnade i närheten av landsmän

eller vänliga grannar som hjälpte dem att navigera i det nya samhället, medan andra upplevde att de blev isolerade. I intervjuerna framstår möjligheten att skapa ömsesidiga sociala relationer och kunna få och ge vardagligt stöd som de huvudsakliga framgångsfaktorerna, vilka främjade vissa intervjupersoners möjligheter att vara delaktiga i samhällslivet.

Att förstå och arbeta mot slumpmässighetens betydelse

Sammanfattningsvis belyser intervjupersonernas svar både lika och olika förutsättningar och utmaningar som nyanlända personer möter under anvisnings- och mottagningsprocessen. Gemensamt är att dessa personer möter utmaningar i förhållande till boende, arbete och samhällsliv – då de förväntas konkurrera om både boende och arbete med övriga medborgare – så väl som att de har ett begränsat socialt nätverk i de kommuner de kommer till. Resultaten visar dock också på att anvisningsprocessens slumpmässighet i hög grad påverkar personernas förutsättningar att ta sig an dessa utmaningar. Personer som hamnar i kommuner där de saknar sociala relationer, har yrkesbakgrunder som inte matchar mot arbetsmarknaden i kommunerna och får tillgång till bostäder med bristfällig standard får inte alls samma förutsättningar som personer som hamnar nära släkt eller vänliga grannar, kan använda sina kompetenser från hemlandet och får tillgång till lägenheter med god standard.

I rapporten pekar framgångsfaktorerna på vissa omständigheter som kan påverka betydelsen som anvisningsprocessens slumpmässighet får för nyanlända personer. Möjligheten att få vara *delaktig* i anvisningsprocessen, att få *långsiktiga boendelösningar*, att få tillgång till *sociala relationer* och *socialt stöd* samt att få *vägledning* kring både arbets- och samhällsliv framstår samtliga som betydelsefulla faktorer. Dessa kan bidra till något bättre förutsättningar för både välbefinnande och möjligheten att etablera sig i både arbets- och samhällsliv, vilket på sikt kan bidra till en långsiktig integration. Det är betydelsefullt att samtliga aktörer som är delaktiga i mottagningsprocessen systematiskt försöker möjliggöra dessa framgångsfaktorer – exempelvis genom att säkerställa att samtliga nyanlända personer får tillgång till socialt stöd – för att skapa likvärdiga förutsättningar under mottagningsprocessen. Det behövs såväl samverkan och engagemang som kunskapsutbyte för att möjliggöra en sådan stödstruktur, som är av betydelse för att främja nyanlända personers integration på lång sikt.

Arbets- och samhällsliv och den svenska värdegemenskapen

I rapporten framträder tydligt ”arbete” som fokuspunkten för den svenska *värdegemenskapen*, det vill säga som det huvudsakliga värde som indikerar om en person är värdefull i samhället. Arbete kan vara inkluderande och ge nyanlända personer möjlighet att etablera sig i arbets-, bostads- och samhällsliv, men blir å andra sidan exkluderande för samtliga nyanlända personer som av olika skäl inte får en sådan tillgång. Logiken om arbete som vägen in i det svenska samhället blir problematisk då nyanlända personer förväntas konkurrera fritt på arbetsmarknaden, trots att strukturella faktorer såsom diskriminering, boendesegregation och rasism bidrar med betydande hinder. Problematiken blir särskilt närvarande i anvisningsprocessens slumpmässighet, eftersom möjligheterna att få arbete påverkas av

matchningen mellan personers yrkeskompetens och kommunernas arbetsmarknad. Risken med ett sådant entydigt fokus på arbete blir således att en stor andel nyanlända personer – även efter många år i landet – fortfarande behandlas och upplever sig som ”de andra”.

I rapporten framträder dock ett potentiellt utrymme för en bredare förståelse av den svenska värdegemenskapen, kopplat till samhällslivet snarare än arbetslivet. Intervjupersonerna gav några viktiga exempel på hur de hade bjudits in att delta i olika sociala aktiviteter, fått bjuda tillbaka och fått möjlighet att närma sig en delaktighet i samhället som inte alltid har förutsatt arbete, utan snarare föregått det. I förhållande till dessa exempel beskrev intervjupersonerna både glädje och en vilja att få ge tillbaka, vilket skulle kunna möjliggöra en känsla av att tillhöra ett ”vi” i det svenska samhället. Ett sådant utrymme kan kopplas mer direkt till Arbetsförmedlingens ansvar för att främja nyanlända personers etablering i samhällslivet, vars betydelse dock verkar otydligt och framstår som en underdimensionerad del av mottagningsarbetet. I intervjuerna efterfrågades fler sociala aktiviteter som exempelvis kunde samla människor, vilket talar för att det är av betydelse att aktörer inom mottagningsprocessen stärker tillgången till sociala aktiviteter för nyanlända personer. Dessa aktiviteter kan möjliggöra ömsesidiga relationer mellan olika personer – särskilt om de utformas på ett sätt som inkluderar människor från olika delar i samhället – men också potentiellt bredda vilka värden som framstår som gemensamma och viktiga för en större andel personer i samhället, såsom att få ge och ta emot stöd.

INLEDNING

I mars 2016 infördes den nya bosättningslagen (Lag 2016:38). Lagen innebar att samtliga kommuner fick gemensamt ansvar för att erbjuda bostäder till personer som beviljats uppehållstillstånd enligt Utlänningslagen (2005:716) och kategoriseras som ”nyanlända”. I bosättningslagen avser kategorin en person som beviljats tillstånd som ”flykting”² eller av ”alternativa skyddsskäl”³ samt under vissa omständigheter en person som har fått uppehållstillstånd baserat på anknytning till sådan person.⁴ Jag kommer vidare att använda mig av termen *anvisade nyanlända* för dem som är forskningsrapportens huvudfokus, det vill säga personer som anvisats till kommuner genom bosättningslagen. Kommunerna ska också understödja Arbetsförmedlingen i etableringen av nyanlända personer i arbets- och samhällslivet, i genomförandet av Svenska för Invandrare (SFI), samhällsorientering och kring utbildningsplikt (Grange & Björling, 2020; Jönköping, 2021). Arbetsförmedlingen har sedan 2017 enligt lagen (2017:584) *om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare* det huvudsakliga samordnande ansvaret för att underlätta och påskynda nyanlända migranternas etablering i både arbets- och samhällslivet, medan andra aktörer, såsom kommuner och folkhögskolor, är ansvariga huvudmän för enskilda insatser. Sådana insatser kan utöver SFI och samhällsorientering också vara studier och andra arbetsförberedande insatser (Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Länsstyrelserna, & Sveriges kommuner och regioner, 2019). Migranter som anvisas enligt bosättningslagen erfar ett nytt mottagningssystem i en ny konfiguration, då de anvisade nyanlända förväntas kunna bli mottagna i landets alla kommuner och få stöd till etablering i både arbets- och samhällsliv.

Varken i bosättningslagen, lagen om etableringsinsatser eller dess förarbeten förekommer exakta villkor för kommunernas ansvar i mottagningssystemet eller för hur deras förutsättningar ska se ut för att förbättra etableringen på arbetsmarknaden och i samhällslivet. I länsstyrelsernas (2019) lägesbilder från landets kommuner och regioner från 2019 identifieras ett flertal framgångsfaktorer i mottagningsarbetet. Exempelvis nämns samverkan mellan kommunerna och arbetsgivare som viktigt liksom tydliga arbetssätt. Hur kommunerna utformat arbetet skiljer sig dock, exempelvis med avseende på vilka boendeformer som anvisade nyanlända erbjudits och hur samverkan mellan kommunerna och andra aktörer har utformats (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2019c; Länsstyrelserna, 2019b). Anvisade nyanlända har därför fått olika möjligheter beroende på vilken kommun de har hamnat i.

Skillnaderna i tillämpning av bosättningslagen har uppmärksammats medialt under 2019 och i början av 2020 (se för ex. Björk, 2016; Larsson, 2019; Magnusson H & Josefsson, 2017;

---

² Flykting är en person som har sökt asyl och fått status som flykting inom ramen för FN:s konvention om flyktingars rättigheter, den så kallade Genèvekonventionen.

³ Alternativt skyddsskäl innefattar risk för att straffas med döden eller utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller att det finns en risk i hemlandet att skadas till följd av en väpnad konflikt.

⁴ Migrationsverket har även anvisningsansvar för s.k. asylsökande ensamkommande barn, men detta regleras genom en annan lagstiftning och kommer därmed inte att inkluderas i undersökningen.

Strand & Adelgren, 2020; TT, 2019). Kritik har förts fram mot att kommuner har erbjudit de anvisade nyanlända undermåliga bostäder och enbart för en begränsad period. Kritik har också förts fram mot att samtliga kommuner förväntas ta ansvar – både för boende och för mottagningsinsatser – trots brist på resurser och bostäder. Det gemensamma kommunala ansvaret väcker således både frågor om kommunernas möjlighet att ge migranter det stöd som behövs och om huruvida det stöd som anvisade nyanlända får bidrar till deras etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

Bosättningslagen är en betydande reform av det svenska mottagningssystemet, men forskningen kring det nya systemet är begränsad, särskilt forskning som utgår från de enskilda migranternas perspektiv (Grange & Björling, 2020). Både Grange och Björling (2020) samt Franke Björkman och Spehar (2018) genomför dock ett antal intervjuer med nyanlända migranter inom ramen för lagens införande. Båda studierna visar på betydelsen för migranter att få stöd från kommunen för att bli delaktiga i samhället, men också på att ett sådant stöd kan skilja sig åt. I annan svensk forskning kring mottagningen av migranter i en vidare mening finns ett antal studier och rapporter ur nyanlända migranternas perspektiv, exempelvis kring erfarenheter av språkutbildning, av etablerings- och introduktionsprogram i Sverige och av trauman (Abdulla, 2017; Bomström Aho, 2020; Brännström, Giritli-Nygren, Lidén, & Nyhlén, 2018; Ikonen, 2015). Studierna visar att ”nyanländas” utmaningar och erfarenheter skiljer sig åt och påverkas av om det finns tillgängliga arbeten i kommunen eller av vilka personer de träffar. Forskning kring migranternas mer specifika upplevelser av mottagningssystemet inom ramen för 2016 års bosättningslag är dock fortfarande begränsad, särskilt kring vilka faktorer som personerna själva anser är av betydelse för deras deltagande i både arbets- och samhällslivet.

Syfte, metod och avgränsningar

Syftet med projektet är att fördjupa kunskapen om vilka erfarenheter som finns av att ha blivit mottagna i kommuner i Västra Götalands län bland migranter som under 2017 anvisades enligt bosättningslagen. Genom att intervjua personer i tre kommuner i länet om deras erfarenheter, är målsättningen att få insikt i hur mottagningssystemet efter 2016 erfars, kunna synliggöra likheter och skillnader i dessa erfarenheter och försöka identifiera vilka faktorer som upplevts som gynnande för deltagandet i arbets- och samhällslivet.

- Vilka erfarenheter beskriver anvisade nyanlända kring mottagningsarbetet? Hur har de upplevt kontakten med kommunen och andra aktörer i samband med detta?
- Vilka likheter och skillnader går att se mellan de erfarenheter som personerna som anvisats beskriver? Hur har dessa påverkats av vilken kommun de har blivit anvisade till?
- Vilka aspekter av mottagningssystemet upplever anvisade nyanlända som särskilt betydelsefulla för sina möjligheter att ingå i arbets- och samhällslivet, och hur går det att förstå dessa aspekters betydelse?

BAKGRUND, KONTEXT OCH GENOMFÖRANDE

För att förstå och undersöka personers erfarenheter av anvisnings- och mottagningsprocessen i kommuner – inom ramen för 2016 års bosättningslag (2016:38) – är det givande att inledningsvis beskriva villkoren för dessa processer, ställa dem i ljuset av deras ekonomiska, politiska och sociala sammanhang samt beskriva möjligheten att förstå erfarenheter för personer som anvisats inom ett teoretiskt ramverk. I följande avsnitt presenteras därför bakgrunden till kommunernas ansvar kring anvisade nyanlända med återkommande hänvisningar till tidigare forskning av relevans, och därefter presenteras ett teoretiskt ramverk för att synliggöra hur anvisade nyanländas erfarenheter kan förstås ur ett medborgarskapsperspektiv. Slutligen sammanfattas studiens genomförande.

Kommunalt ansvar och bostadsintegration

Inledningsvis är det givande att beskriva bosättningslagens villkor. Lagen lägger grunden för det gemensamma kommunala ansvaret för såväl anvisning som mottagande av migranter. Lagen innebär att regeringen beslutar om en viss fördelning av nyanlända mellan landets samtliga län – så kallade *länstal* – varefter landets respektive länsstyrelser beslutar om fördelning mellan länets kommuner – *kommuntal*. Regeringens beslut grundar sig på ett förslag från Migrationsverket, vilket baseras på en statistisk modell som tar hänsyn till bosättningslagens framskrivna parametrar i form av arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantaget mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt antalet asylsökande som vistas i kommunen. Länsstyrelsernas beslut om antalet anvisade personer med uppehållstillstånd per kommun utgår också från bosättningslagens parametrar, men kan dessutom ta hänsyn till kommunernas möjlighet att erbjuda boenden. När läns- och kommuntalen trätt i kraft har Migrationsverket ansvar för att anvisa nyanlända till kommuner för mottagande och bosättning.

I regeringens proposition 2015/16:54 framställs ett antal skäl till lagens införande. Ett skäl är det stora antalet personer som sökt sig till Sverige för att söka asyl och uppehållstillstånd till följd av omfattande globala migrationsrörelser. Sådana rörelser förväntades också fortsätta, vilket enligt regeringen innebar ett ökat behov av kommunmottagande.⁵ Detta behöver också förstås i ljuset av den situation som uppstod 2015 då 163 000 personer ansökte om asyl i Sverige (Migrationsverket, 2020), och regeringen hävdade att det svenska mottagningssystemet inte hade tillräcklig kapacitet (Prop. 2015/16:174). Ett andra skäl var att det tidigare fördelningssystemet utgick från att kommuner frivilligt erbjöd mottagningsplatser för nyanlända. Systemet innebar att vissa kommuner tog emot ett stort antal personer medan andra betydligt färre (prop. 2015/16:54) och att personer som beviljades uppehållstillstånd ofta fick vänta på anläggningsboenden under lång tid. En effekt

---

⁵ International Organization for Migration, IOM, uppmärksammar att drygt 258 miljoner personer kunde räknas som migranter 2017. Av dessa var ca 68 miljoner flyktingar som tvingats från sina hemländer på grund av konflikter, förföljelser, generellt våld, kränkta mänskliga rättigheter eller andra anledningar (IOM, 2020).

av väntetiderna var att fler personer som beviljades tillstånd bosatte sig i storstadsregionerna på egen hand (Boverket, 2015a, 2015b), trots att dessa enligt regeringen inte hade de bästa förutsättningarna för mottagande (prop. 2015/16:54).⁶ Ett gemensamt önskemål inom både riksdagspartierna och Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) var därför en rättvisare fördelning av nyanlända personer i landet (prop. 2015/16:54; SABO, 2016).

Kommunernas ökade ansvar för bosättning av nyanlända är en utmaning med hänsyn till bostadsintegration, då det råder bostadsbrist i flertalet av Sveriges kommuner. I Boverkets undersökningar framgår att majoriteten av landets kommuner har underskott på boenden för personer som anvisats, vilket varit ett återkommande problem för Sveriges kommuner sedan 2010, och 2020 rapporterade hälften av landets kommuner ett sådant underskott (Boverket, 2015a, 2020b). Bostadsbristen leder enligt kommunerna till en utsatthet kring boendet för nyanlända, i form av trångboddhet, höga hyror, krav på hög inkomst, svårigheter att få tillsvidarekontrakt, svårt att byta boende och långt till arbete och allmän service. I kommunernas tillämpning av bostättningslagen har olika kommuner valt olika lösningar, då vissa erbjuder modulbostäder eller korttidskontrakt, medan andra byggt eller erbjuder nya boenden och/eller permanenta kontrakt (Grange & Björling, 2020; SABO, 2018). Enligt Länsstyrelsen Västra Götaland (2020) kan tillfälliga kontrakt påverka utbildning, arbete och sociala kontakter för personer som anvisas, då de tvingas att flytta runt, vilket således också påverkar möjligheten till integration i samhället (Andersson & Hedman, 2016).

I länsstyrelsernas (2019b) nationella rapport om mottagande av asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn visas att 62 % av kommunerna anser att de utifrån sina bostadslösningar kan ge goda förutsättningar för etablering och integration av personer som anvisas till kommunen. Detta motiveras med att det finns goda möjligheter för förstahandskontrakt och mindre krav på omflyttningar. 30 % instämmer delvis – då det erbjuds temporära boendelösningar, boende långt från en tätort och dåliga bussförbindelser – medan 8 % instämmer i låg grad eller inte alls och där temporära bostadslösningar kopplas till boendesegregation och ett betydande individuellt ansvar för migranter att finna långsiktiga boendelösningar. I svaren uppmärksammas också att vissa kommuner ser förstahandskontrakt, bostäder i linje med personernas behov och tillgång till allmän service som centrala förutsättningar för etablering och integration. Andra kommuner kopplar snarare sådana möjligheter till mottagningsarbetets strukturer – att det följer vissa rutiner och/eller innefattar särskilda insatser, såsom SFI.

Arbetsförmedlingens ansvar och etablering i arbetslivet

I proposition 2015/16:54: sidan 37 skrivs att bostättningslagen ska bidra till att nå de integrationspolitiska målen genom att personer som migrerar till Sverige snabbare ska etableras i arbets- och samhällslivet. Lagen samverkar således med lagen (2017:584) *om ansvar*

---

⁶ Lagen om eget boende, EBO-lagen, infördes 1994 i syfte att stärka ett eget ansvar och minska ett omhändertagandeperspektiv gällande "nyanlända". Detta för att bl.a. minska segregationen och främlingsfientligheten och samtidigt möjliggöra för anhöriga att stödja dessa personer (Boverket, 2015b). Att fler migranter då valde storstadsregionerna kan förklaras med att dessa personer haft större bostads- och arbetsmöjligheter i dessa regioner och därför bosatt sig hos eller i närheten av anhöriga och bekanta däromkring.

för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, vilken innebär att Arbetsförmedlingen har ett övergripande ansvar för att samordna och säkerställa att personer som beviljas uppehållstillstånd erbjuds etableringsinsatser, såsom SFI och samhällsorientering från aktuella kommuner samt arbetsmarknadsinsatser från Arbetsförmedlingen, i syfte att främja dessa mål. Integration och etablering har i första hand kopplats samman med just etablering i arbetslivet i den offentliga debatten, och där har migranternas svårigheter att etablera sig lyfts fram som ett återkommande problem. Svårigheterna har kopplats till faktorer som segregation, diskriminering, höga krav vid rekrytering och avsaknaden av nätverk såväl som till antaganden om att det behövs ökade krav på migranter för att de ska komma in i arbete (Andersson & Hedman, 2016; Joyce, 2015).

I Arbetsförmedlingens (2016) rapport om den svenska integrationspolitiken i ett internationellt sammanhang pekas på att investeringar i humankapital, såsom utbildning, och socialt kapital är viktigt för integrationen av nyanlända. Ett citat ur rapporten pekar på att "[e]n förutsättning för en snabb etablering är att de nyanlända är 'job-ready', det vill säga att de står till arbetsmarknadens förfogande och har en sådan kompetens att de kan konkurrera om de lediga arbeten som finns" (ibid.: 57). För att uppnå en sådan kompetens arbetar Arbetsförmedlingen med individuella handlingsplaner (Arbetsförmedlingen m.fl., 2019), vilka ska innefatta insatser såsom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (SFI), samhällsorientering och aktiviteter för att påskynda etablering i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingens ansvar gäller under 24 månader på heltid inom en period på 36 månader efter det att de nyanlända har fått sitt personnummer. Utöver arbetsmarknadsprojekt kan kommuner, regioner och idéburna organisationer också ge insatser i syfte att främja "nya nätverk, ge socialt stöd och utveckla svenska språket" (ibid.: 29).

Samverkan lyfts återkommande fram som en central aspekt av Arbetsförmedlingens och kommunernas mottagande- och etableringsansvar (Alfredsson, 2017; Arbetsförmedlingen m.fl., 2019; Länsstyrelserna, 2019b; SKR, 2020b). Både statliga granskningar och forskning har pekat på brister i samverkan under början av 2010-talet (Brännström m.fl., 2018; Lidén, Nyhlén, & Nyhlén, 2015; Qvist, 2017; Riksrevisionen, 2015), och betydande skillnader förekom exempelvis i hur kommuner organiserade etableringen och hur samverkan mellan aktörer såg ut (Lidén m.fl., 2015). Från landets kommuner uttrycks att samverkan är både en framgångsfaktor och ett utvecklingsområde, både inom kommunen och utanför i kontakten med arbetsgivare, föreningar och övriga civilsamhället (Hansen, 2017; Länsstyrelserna, 2019b; Stiernström, Waldenström, Hansen, & Westholm, 2019). Detta då vissa kommuner är för små och saknar resurser för att kunna bedriva vissa insatser på egen hand, varpå samverkan blir avgörande för att kunna erbjuda nyanlända personer insatser som ska främja deras etablering och integration (Jedrzejewska & Spehar, 2018)

Otydligt ansvar och etablering i samhällslivet

Etablering och integration framställs återkommande som en fråga om att få nyanlända migranter i arbete, likt beskrivningarna ovan. Jedrzejewska och Spehar (2018) pekar dock på att integration är ett diffust och otydligt begrepp – vilket även etablering är – och att det gör

det särskilt svårt att definiera när en person är integrerad i samhällslivet. Till skillnad från 1970-talets mångkulturella politik med fokus på att personer som migrerar ska ha rätt till välfärd, kultur och språk, har fokus i högre utsträckning hamnat på skyldigheter och krav, särskilt försörjningskrav och deltagande i arbetsmarknadsinsatser (Joppke, 2017; Schierup & Ålund, 2011). Den svenska integrationspolitiken har i linje med andra europeiska länder således rört sig mot ett ökat fokus på anpassning, till samhällets rådande normer (s.k. ”civic integration”). Frågan om delaktighet i samhällsliv hamnar således återkommande i bakgrunden, medan arbete ställs i förgrunden (Jørgensen & Schierup, 2016). En sådan utveckling har även förstärkts i skrivande stund genom 2016 års tillfälliga lag (2016:752) *om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*, då tidsbegränsade uppehållstillstånd har gjorts till standard för flyktingar och andra skyddsbehövande, och möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd villkoras av försörjningskrav.

Utvecklingen i Sverige, såväl som i övriga Europa, har under de senaste decennierna varit ökade skillnader mellan personer med utländsk bakgrund och personer födda i landet, där den förstnämnda gruppen har en lägre välfärd, högre andel i relativ fattigdom, högre arbetslöshet och sämre hälsa (Jedrzejewska & Spehar, 2018). Även om integrationspolitiken har blivit en brännande politisk fråga, har kritik främst riktats mot att politiken har lett till segregation, arbetslöshet, bidragsberoende och kriminalitet och ett ökat så kallat ”utanförskap” i samhället (Davidsson, 2010; Schierup, 2010), snarare än att uppmärksamma sociala behov hos personer som migrerar. Personer som har fått uppehållstillstånd och deltagit i etablerings- och introduktionsinsatser, såsom SFI, samhällsorientering och arbetsmarknadsåtgärder, beskriver ofta att dessa är viktiga för att komma in i det svenska samhället, men att andra sociala behov ofta kommer i skymundan. Etableringsinsatsernas begränsade tidsrymd och specifika uppdrag, såsom att lära ut svenska, kan leda till att migranternas hälsa och bakgrund kommer i skymundan, samt att det kan skilja sig åt i vilken omfattning de får kontakt med andra personer som kan hjälpa dem att lära sig språket (Abdulla, 2017; Franke Björkman & Spehar, 2018; Grange & Björling, 2020; Ikonen, 2015).

Tolkningen av erfarenheter utifrån ett medborgarskapsperspektiv

I följande avsnitt ger jag vissa korta utgångspunkter för hur det är möjligt att förstå intervjupersonernas erfarenheter utifrån en medborgarskapsteoretisk utgångspunkt, vilken jag kommer att återkomma till i slutdiskussionen. Ett sätt att förstå medborgarskap är att likt Isin och Nielsen (2008) och Anderson (2013) diskutera det som en fråga om möjligheten att vara aktiv i ett samhälle, snarare än enbart den rättsliga status som en person uppbär. Att analysera erfarenheter för personer som anvisas innebär därmed också att förstå deras erfarenheter av delaktighet i samhället och hur de på olika vis ges tillgång till, eller begränsas från, en sådan delaktighet. Anderson (2019) visar på att ett sådant fokus pekar på den exkludering som sker såväl inom som genom medborgarskap, vari olika mekanismer kan bidra till att begränsa människors deltagande i samhället. Det formella medborgarskapet skapar dock särskilt tydliga gränser mellan migranter och medborgares möjligheter till deltagande. Skillnaden mellan att vara ”medborgare” och ”migrant med tidsbegränsat uppehållstillstånd”/”migrant med permanent uppehållstillstånd” är exempelvis olika tillgång

till välfärd, utbildning och rösträtt, och således olika möjligheter till delaktighet i samhället. Även migrations- och integrationspolitiska lösningar är betydelsefulla i skapandet av gränser för deltagande, vilka kan synas i analysen av de erfarenheter som personer har av anvisningen. Lösningarna bidrar till att skapa gränser mellan ”vi och de” genom att bidra till skapandet av normer i samhället och (re)produktionen av en särskild *värdegemenskap*. Anderson (2013: 2–3, egen övers.) definierar en värdegemenskap som ”människor som delar gemensamma ideal och (exemplariska) beteendemönster som uttrycks genom etnicitet, religion, kultur eller språk – det vill säga att dess medlemmar har gemensamma värden”. Dessa värden sammanfaller återkommande med idéer om nationen, och gemenskapen både visar på ”önskvärda värden” – enligt dem som tillhör den – och på vilka värden som ”bör” skyddas. Ambitionen att skydda en viss värdegemenskap – såsom att enbart personer som kan prata svenska får delta – medför också att personer som representerar andra värden blir främlingar och potentiella hot. Anderson (2013: 4, egen övers.) hävdar därför att: ”migration och medborgarskap handlar inte enbart om rättslig status, utan i grunden om status i betydelsen av värde och ära – det vill säga medlemskap i värdegemenskapen”.

Intervjuer, urval och genomförande

I följande avslutande avsnitt kommer jag att beskriva intervjustudiens genomförande och vissa av de metodologiska valen av betydelse för studiens resultat. Samtliga informanter har deltagit genom fördjupande intervjusamtal, vilket syftade till att låta personerna i egen takt berätta om sina erfarenheter och själva uppmärksamma händelser och situationer som varit viktiga för dem. I ett fall har intervjun skett i parform – utifrån personernas önskemål – och i detta fall har jag betraktat informanternas svar som en gemensam beskrivning. De kvalitativa intervjuerna gav mig utrymme att låta intervjupersonerna leda samtalet, vilket möjliggjorde fördjupande beskrivningar av individuella eller parvisa erfarenheter, tankar och uppfattningar (Bryman, 2018; Holstein & Gubrium, 1997).

Urvalet av kommuner skedde i samverkan med Länsstyrelsen Västra Götaland. De tre kommunerna – Tanum, Mariestad och Borås – valdes utifrån storlek, generell inrapporterad påverkan av mottagningsarbetet på kommunens arbete (utifrån bedömda uppgifter i 2019 års lägesbild från Länsstyrelsen) samt arbets- och bostadsmarknadsläge, och syftet var att komma i kontakt med personer som anvisats till kommuner med skilda förutsättningar. Tanum är en landsbygdskommun vars arbets- och bostadsmarknad präglas av stora geografiska avstånd, och mottagningen anses ha inneburit viss påverkan på kommunens arbete. Mariestad är en mindre stad/tätort kommun, med arbete och boende knutet till staden, och mottagningsansvaret har ansetts ha en begränsad påverkan. Borås är en större stad, där arbete, boende och allmän service hänger samman med Borås stad, och där mottagningsarbetet ansetts ha en begränsad påverkan.

Urvalet av studiens tolv informanter skedde i ett gemensamt urvalsarbete tillsammans med respektive kommun. Kommunen kontaktade personer som anvisats under våren 2017 och informerade om studien, därefter fick deltagarna valet att antingen kontakta forskningsansvarig själv eller att ta stöd av kommunpersonalen i kontakten, varpå majoriteten

tog stöd av kommunpersonalen. I rekryteringsprocessen efterfrågades personer som ville delta på svenska eller engelska. Tolkanvändning gavs som alternativ för dem som önskade delta på andra språk. Tolkanvändning kan påverka relationen mellan forskare och intervjuperson, då det blir en trevägskommunikation, och även om en fördel kan vara möjligheten att få fördjupad information, ställer det krav på tolken att ha kunskap om forskningsfältet för att kunna översätta frågor och svar på ett tydligt vis (Baily, 2018; Kapborg & Berterö, 2002). Jag uppmuntrade samtal utan tolk utifrån dessa överväganden men ville också beakta de enskildas önskemål. Jag eftersträvade en jämn fördelning över kön, ålder, utbildningsnivå och familjesituation, då dessa omständigheter har betydelse för integrationsprocesser (Franke Björkman & Spehar, 2018; Grzymala-Kazłowska & Phillimore, 2018). Eftersom deltagandet grundades på eget intresse för att låta sig intervjuas ("self selected") – och påverkades av min uppmuntran till språkkunskap – blev det en viss snedfördelning med avseende på kön, familjesituation och intervjuspråk (se tabell 1).

Tio av intervjuerna genomfördes via fysiska möten, och två intervjuer genomfördes över telefon. De fysiska mötena skedde i deltagarnas hemkommuner, i grupprum som tillhörde bibliotek eller i en av kommunen tillhandahållen möteslokal. Tolkanvändning förekom i fyra intervjuer, varav tre fysiska och en telefonintervju, och då med arabisktalande tolk. Intervjuerna inleddes med att deltagarna fick presentera sig själva kortfattat. Därefter ställdes frågor utifrån en intervjuguide om centrala tidsperioder kring anvisnings- och mottagningsprocessen: *före erbjudande om anvisning, i samband med erbjudande om anvisning, vid inflytt och första tiden i kommunen, under etableringstiden, efter etableringstidens slut*. Vissa frågor var relativt öppet ställda, såsom "Vilket stöd har myndigheter bidragit med i vardagen?", medan andra var mer riktade, till exempel "Hur fungerade kontakten med Arbetsförmedlingen?". I de intervjuer som genomfördes utan tolk gav jag intervjupersonerna extra tid att svara, uppmuntrade dem att fråga om de inte förstod frågan och jag undvek att gå in på detaljbeskrivningar. Detta för att minska risken för missförstånd och betydelsen av språklig kompetens. I de samtal som genomfördes med tolk försökte jag vara särskilt tydlig i mina frågor och samtala direkt med intervjupersonerna. En metodologisk reflektion var att tolksamtalen blev mer distanserade – trots en oerhört kompetent och duktig tolk – och följde en striktare turtagning. I samtalen utan tolk upplevde jag att kontakten blev mer direkt och att resonemangen blev längre och mer utvecklade.

Varje intervju spelades in och anonymiserades sedan under transkriberingsfasen genom att intervjupersonerna tilldelades ett nummer och jag tog bort all information som kunde kopplas till intervjupersonens identitet. Analysen av det materialet skedde därefter i ett antal steg. Först genomfördes översiktliga läsningar av materialet i syfte att identifiera övergripande teman samt likheter och eventuella skillnader. Jag har därefter läst noggrant, kategoriserat och sorterat ut teman utifrån respektive intervju. I nästa steg reducerades dessa till fyra övergripande teman, *anvisningsprocessen, bostadsintegration, arbetsintegration* och *samhällsintegration*, till vilka jag valde ut illustrativa citat. Avslutningsvis analyserades dessa teman i förhållande till ett medborgarskapsteoretiskt perspektiv och tidigare forskning.

Tabell 1. Intervjupersoner

Intervjuperson	Kommun	Åldersspann	Kön	Skolår före ankomst	Familjesituation i Sverige	Uppehållstillståndstyp	Boendesituation	Sysselsättning	Intervjuspråk
IP1	Tanum	31–35 år	Kvinna	0–5 år	Man och barn	Permanent	Permanent kontrakt, i centralort	Utbildning	Svenska och arabiska
IP2	Tanum	26–30 år	Man	13+ år	Ingen	Tidsbegränsat	Permanent kontrakt, i mindre tätort	Anställning	Svenska
IP3	Tanum	46–50 år	Man	13+ år	Fru och barn	Tidsbegränsat	Permanent kontrakt, i centralort	Arbetslös	Svenska
IP4	Mariestad	31–35 år	Man	13+ år	Ingen	Permanent	Permanent kontrakt, i centralort	Anställning	Svenska
IP5	Mariestad	41–45 år	Man	0–5 år	Fru och barn	Permanent	Permanent kontrakt, i centralort	Praktik	Svenska
IP6	Mariestad parintervju	41–45 år	Kvinna	6–9 år	Gifta och barn	Tidsbegränsat	Permanent kontrakt, i centralort	Anställning	Svenska
IP7		46–50 år	Man	0–5 år				Praktik	Svenska
IP8	Borås	31–35 år	Kvinna	10–12 år	Man och barn	Tidsbegränsat	Tidsbegränsat kontrakt, i centralort	Utbildning	Svenska
IP9	Borås	46–50 år	Kvinna	13+ år	Man	Permanent	Permanent kontrakt, i mindre tätort	Anställning	Svenska
IP10	Borås	31–35 år	Man	10–12 år	Fru och barn	Permanent	Permanent kontrakt, i centralort	Utbildning	Arabiska
IP11	Borås	41–45 år	Man	–	Fru och barn	Permanent	Permanent kontrakt, i centralort	Anställning	Arabiska
IP12	Borås	51–55 år	Man	10–12 år	Fru	Permanent	Permanent kontrakt, i mindre tätort	Anställning	Arabiska

MOTTAGNINGSLÄGET I VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

I denna del av rapporten – som är en översiktlig nulägesrapport – pekar jag på förutsättningar för migranternas anvisning och mottagande i Västra Götalands län, såväl som i de tre kommunerna Tanum, Mariestad och Borås. I den första delen redogör jag för tendenser kring migranternas integration på arbets-, bostads- och i samhällslivet i länet. I den andra delen beskriver jag kortfattat de tre kommunernas förutsättningar inom dessa områden, och i den tredje beskriver jag kommunernas arbete i förhållande till mottagningssystemet.

Arbets-, bostads- och samhällsintegration

Inledningsvis kommer vi att titta på arbetsmarknadsläget i Västra Götalands län. Läget har påverkats av utbrottet av Covid-19 – det vill säga den infektionssjukdom som uppnådde pandemistatus under våren 2020 – men diskuteras utifrån både tidigare prognoser och aktuella siffror. Enligt SCB:s (2019) arbetskraftsundersökning hade Västra Götalands län en något högre sysselsättningsgrad än genomsnittet i Sverige mellan 2015 och 2019 (70 % år 2019, i jmf. med 68,3 % som riksnivå). Sysselsättningsgraden har dock sjunkit i landet under våren 2020 till 66,2 % – till följd av Covid-19 – och arbetslösheten har även ökat i Västra Götaland (Västra Götalandsregionen, 2020). För nyanlända migranter behöver dock dessa siffror ställas i förhållande till förekommande skillnader i sysselsättningsgrad för inrikes respektive utrikes födda personer i länet, där den senare gruppen har betydligt svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Jag kommer att återkomma till dessa uppgifter snart i frågan om integration. Men kring arbetsmarknadsetablering konstaterar Västragötalandsregionen (2019) att utrikes födda personer har en svagare ställning på arbetsmarknaden i Västra

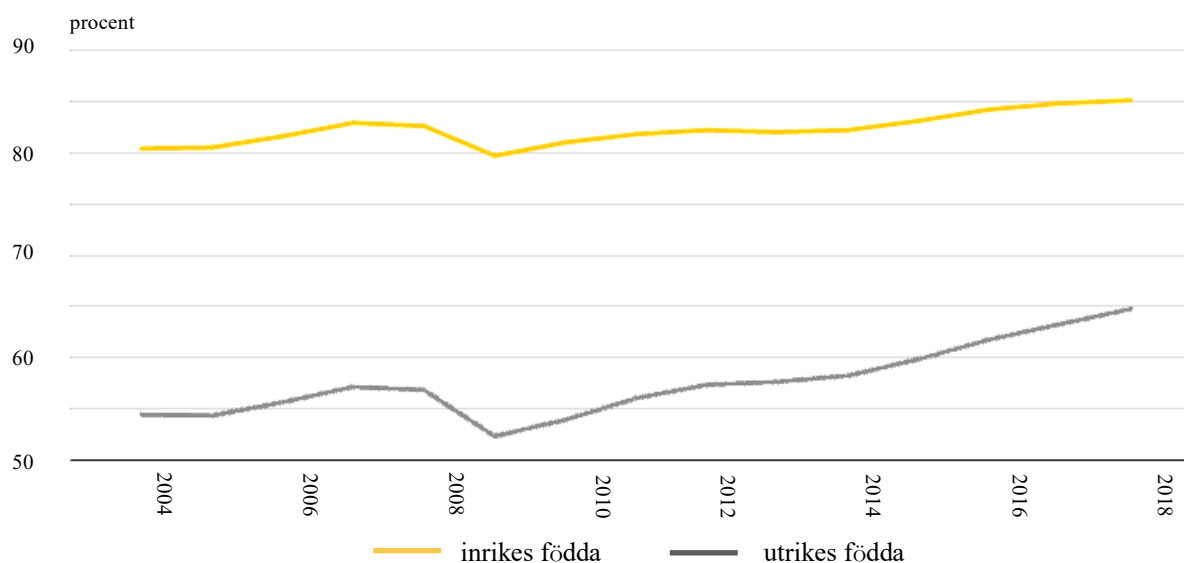

Diagram 1: Andel förvärvsarbetande inrikes respektive utrikes födda personer i Västra Götalandsregionen, män respektive kvinnor. Källa: SCB

Götaland. Detta förklaras med ”den generella utbildningsnivån, bristen på transparent humankapital, otillräckliga språkkunskaper och bristen på socialt nätverk med koppling till arbetsliv” (Västra Götalandsregionen, 2019: 6), vilket anses leda till att chefer väljer inrikes födda personer framför utrikes födda. Till en sådan förståelse behöver också andra faktorer vävas in – såsom boendesegregation och diskriminering – då chefer ibland också väljer bort personer på grund av att de bor i vissa bostadsområden (Gustafsson, Katz, & Österberg, 2017). En effekt av dessa förhållanden är att personer med utländsk bakgrund och nyanlända ofta hamnar i osäkra och lägre avlönade anställningsformer än personer med svensk bakgrund.

Bostadsmarknadsläget i Västra Götalands län har präglats av ett konstant underskott mellan 2015 och 2020. Redan i länsstyrelsen Västra Götalands bostadsmarknadsanalys 2015 konstaterades att tre av fyra kommuner i länet hade underskott på bostäder, särskilt kopplat till en betydande befolkningsökning i samband med ökad invandring. Kommunerna uppskattade att underskottet skulle kvarstå under kommande fem år, och det ansågs slå hårdast mot hushåll som var nya på bostadsmarknaden, såsom nyanlända (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2015). Detta eftersom sådana grupper saknar kapital för att köpa en bostad, inte står i bostadskö eller har för låg inkomst för att få tillgång till en hyresrätt. I Länsstyrelsen Västra Götalands bostadsmarknadsanalys från 2020 uppmärksammades liknande utmaningar och att det fortsatt var brist på bostäder i länet men att fler kommuner bedömde att de kommer att vara i balans inom tre år. Tre av fyra kommuner i länet rapporterar ett underskott på bostäder att förmedla till nyanlända, vilket förklaras med generell bostadsbrist men också brist på bostäder i rimlig storlek och med rimlig hyresnivå (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2020). En effekt av bostadsmarknadsläget är att personer med utländsk bakgrund och nyanlända i högre utsträckning än personer med svensk bakgrund hamnar i segregerade bostadsområden och i trångboddhet (Västra Götalandsregionen, 2019).⁷ Bostadsmarknadsläget skapar således betydelsefulla utmaningar och trösklar för nyanlända migranter, något som vi också ser i samband med att vi går över till integration i samhällslivet.

Kring samhällslivet är det vanskligt att försöka ge en generell uppfattning av nuläget i länet, då samspelet mellan nyanlända migranter och de omgivande samhällena i länet är komplexa och skiftande. När det gäller integration i samhället inom områden såsom föreningsliv, bestämmanderätt, politisk delaktighet och sociala relationer, går det att utveckla bilden något, och detta är aspekter som många gånger ställs vid sidan av redogörelser om integration. Personer med utländsk bakgrund och nyanlända är underrepresenterade inom exempelvis föreningslivet (Västra Götalandsregionen, 2018), politisk representation och valdeltagande (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2019b), men också i termer av tillgång till samhällsorienterande information. Länsstyrelsen Västra Götaland har också stöttat integrationsarbetet mellan 2018 och 2019 genom att finansiera 179 projekt riktade mot

---

⁷ I första hand pekas det på att segregationen sker i storstadsregionerna, såsom Borås, Göteborg och Trollhättan, men också att det skiljer sig mellan olika migrantgrupper. Exempelvis konstateras det att personer med ursprung i Östra Medelhavsområdet i högre utsträckning bor i områden med andra utrikes födda grannar, medan personer med ursprung i Iran i högre utsträckning bor i områden med inrikes födda grannar (Västra Götalandsregionen, 2019). I rapporten förklaras det delvis av socioekonomiska faktorer, men även andra förklaringar lyfts fram, såsom viljan att bo i ett område med personer med likvärdig bakgrund. Det finns dock även fler förklaringar till sådana val, som omfattningen av sociala nätverk på en global nivå och utbildningsvägar i förhållande till andra länder.

nyanlända, ensamkommande barn och asylsökande migranter (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2019a). Exempel på projekt är *Station 2 Trust* i Töreboda pastorats regi, som ett resurscenter för rådgivning, stödsamtal och utbildning i frågor om jämställdhet, hedersrelaterat våld och sexualitet. Ett annat är *Familjecentralen* i Falköpings kommun, som är en mötesplats för nyanlända föräldrar, där de kan möta andra föräldrar, prata svenska och skapa sociala relationer. Dessa är bara några illustrativa exempel på den breda, lokala och mångfacetterade karaktär som integration i samhällslivet innefattar.

Tanum, Mariestad och Borås på regional nivå

Jag vill inledningsvis placera ut Tanums, Mariestads och Borås kommuner i ett geografiskt och demografiskt sammanhang. Kommunerna ingår både i olika delområden inom Västra Götalands län och tillhör olika kommungrupper i SKR:s så kallade kommungruppsindelning (SKL, 2016), mot vilket de olika kommunernas förutsättningar ska förstås.⁸ Tanums kommun tillhör Fyrbodalområdet och Bohusläns landskap – tillsammans med exempelvis Uddevalla kommun – och ligger vid landsgränsen till Norge. Kommunen tillhör enligt SKR kategorin landsbygdskommun med besöksnäring och har cirka 12 900 invånare. De största tätorterna är Tanumshede och Grebbestad med närmare 2 000 personer vardera, medan flera mindre orter ligger längs med kusten. Mariestads kommun klassificeras som en mindre stad/tätort, och ingår i Skaraborgsområdet tillsammans med bland annat Skara och Lidköping. Kommunen är en av de kommuner i Västergötlands landskap som är lokaliserade vid Väneren. I kommunen bor cirka 24 500 invånare, och majoriteten av invånarna bor i Mariestad (16 000 personer), medan färre än 1 000 personer bor i övriga orter. Kommunen är således i hög utsträckning organiserad kring Mariestad som tätort. Borås kommun är också organiserad kring en stad – Borås – och klassificeras som en större stad enligt SKR. Borås kommun ingår i Boråsregionen tillsammans med kommunerna Bollebygd, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda, och är en av kommunerna i södra delen av Västergötlands landskap. I Borås kommun bor cirka 113 400 invånare, varav cirka 73 600 personer i Borås stad, men kommunen innefattar också ett antal mindre tätorter, såsom Sandared, Fristad och Viskafors. Kommunerna Tanum, Mariestad och Borås fick samtliga en befolkningsökning i samband med den ökade migrationen till Sverige 2015–2016. Under åren därefter har befolkningsökningen i viss mån avstannat i Mariestad, medan den har minskat i Tanums kommun och fortfarande ökar med ungefär 1 % årligen i Borås.⁹ Vi ser således att de tre kommunerna har skilda regionala förutsättningar, med olika stora städer och olika stora befolkningsgrupper.

I länsstyrelsernas bostadsmarknadsanalyser lyfts kopplingen mellan befolkningsförändringar och bostadsbyggnadsbehovet, och i analyser från de senaste fem åren har kommunerna Tanum, Mariestad och Borås rapporterat in ett kontinuerligt underskott av bostäder

---

⁸ Sedan 1980-talet har SKR, och tidigare Svenska kommunförbundet, upprättat en kommungruppsindelning av Sveriges kommuner i syfte att underlätta jämförelser och analyser, vilken används av bl.a. myndigheter, universitet och intresseorganisationer.

⁹ Under 2019 ökade Tanum och Mariestad med ca 0–0,3 %, medan Borås ökade med ca 1–1,9 %. Under 2020 ökade dock enbart Mariestad och Borås med 0–0,9 %, medan Tanums kommun minskade.

(Länsstyrelsen Västra Götaland, 2015, 2020). I 2020 års bostadsmarknadsenkät från Boverket rapporterar Tanum att de uppskattade vara i balans som helhet i kommunen inom tre år. Borås kommun rapporterade att de sannolikt skulle vara i balans i tätorten inom samma tid men inte i hela kommunen, medan Mariestad räknade med en fortsatt obalans på bostadsmarknaden i hela kommunen (Boverket, 2020a). I enkäten beskrevs även bostadsmarknadsläget i förhållande till anvisade nyanlända personer. I både Tanums och Mariestads kommun rapporteras det en obalans på bostadsmarknaden även för anvisade nyanlända, främst på grund av en generell bostadsbrist och att hyresvärdarna ställer höga krav på hyra, liksom i stora delar av länet. I Borås kommun rapporteras dock en balans med avseende på boende, något som delvis förklaras med att kommunen har samarbetsavtal med privata bostadsägare och kommunala bostadsbolag samt att kommunen hyr bostäder av bolagen och hyr ut i andra hand. Möjligheterna för kommunerna att erbjuda anvisade nyanlända boende ser således något olika ut i de aktuella kommunerna. Länsstyrelsen Västra Götaland uppmärksammar att ett verktyg för att tillgodose behoven av bostäder är riktlinjer kring bostadsförsörjning, vilket såväl Tanums och Mariestads som Borås kommuner antagit (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2020). I Borås kommuns riktlinjer som antogs 2019 framgår exempelvis att målet är att bygga 600 bostäder per år och att arbetslivsnämnden ska tillgodose att lägenheter finns för de migranter som anvisas till kommunen (Borås Stad, 2019). I Mariestads riktlinjer från 2017 konstateras att Mariestad ser behov av att tillgängliggöra 25–30 lägenheter per år för nyanlända (Mariestads Kommun, 2017), och i Tanums kommuns riktlinjer från 2014 uppmärksammas också bostadsbehov men utan konkreta siffror (Tanums Kommun, 2014).

Arbetsmarknadsförutsättningarna skiljer sig också åt mellan de tre kommunerna, och jag kommer att redogöra för vissa arbetsmarknadssiffror som gällde under 2019, före Covid-19 och den ökade arbetslösheten i länet i stort. I Tanums kommun präglas arbetsmarknaden huvudsakligen av små och medelstora företag, och enmansföretag utgör 70 % av de drygt 2 400 företagen i kommunen (Tanums Kommun, 2020a). Under 2019 var arbetslösheten 5,2 % i kommunen, vilket var en liten ökning sedan 2018 (Tanums Kommun, 2019), och samma år stängde Arbetsförmedlingen i kommunen. Arbetsmöjligheterna är således i hög grad sammankopplade med egenföretagande. I Mariestads kommun är arbetsmarknaden något mer diversifierad, med en blandning av små, stora företag och offentliga tjänster, och under 2019 var arbetslösheten 7,1 % (Mariestads Kommun, 2019). I en kartläggning av kommunens och grannkommunernas arbetskraftsbehov under 2018 uppmärksammades dock att det finns en kompetensbrist inom kommunen och särskilt att så kallade ”jobbklara” arbetslösa minskar, i synnerhet bland nyanlända migranter (Mariestads Kommun, 2018). I Borås kommun är arbetsmarknaden också diversifierad. Arbetslösheten var även här ungefär 7,1 % under 2019 (Arbetsförmedlingen, 2019),¹⁰ och i likhet med Mariestads kommun uppmärksammas att det förekommer arbetskraftsbehov i kommunen – inom exempelvis barn- och omsorgsområdena samt kök och lokalvård – men att det förekommer ett utbildningsbehov bland de arbetssökande. Detta anses gälla särskilt bland nyanlända

---

¹⁰ Statistiken uttrycks i procentuell andel av den registerbaserade arbetskraften, 16–64 år, som är öppet arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd.

migranter, där många arbetssökande saknar formell utbildning eller endast har grundskoleutbildning (Borås Kommun, 2017)

Kommunernas mottagande av personer genom anvisning

I följande avsnitt kommer vi att titta lite närmare på kommunernas mottagande av nyanlända migranter med avseende på antal mottagna, inrapporterade effekter av mottagandet på kommunens andra ansvarsområden samt vissa generella riktlinjer för hur mottagandet av anvisade nyanlända ska gå till. Kommuntalen kan ge en första bild av Tanums, Mariestads och Borås kommuners mottagande av nyanlända, vilka avser antalet anvisade nyanlända som respektive kommun är skyldiga att ta emot under ett år. Under 2017, 2019 och 2020 var kommuntalen enligt följande: Tanum [59, 10, 9 personer], Mariestad [55, 22, 29 personer] och Borås [166, 59, 46 personer]. Kommuntalen pekar på att Tanums kommun tog emot ett större antal personer genom anvisning i förhållande till antal invånare i kommunen, medan Borås och Mariestad tog emot en något längre andel. Efter 2017 kan vi se att Mariestad tagit emot ungefär dubbelt så många personer som Tanum, vilket är förklarligt utifrån att kommunen är dubbelt så stor invånarmässigt. Borås har tagit emot omkring dubbelt så många som Mariestad, vilket dock innebär en något lägre andel eftersom det bor cirka fyra gånger så många invånare i Borås kommun som i Mariestads.

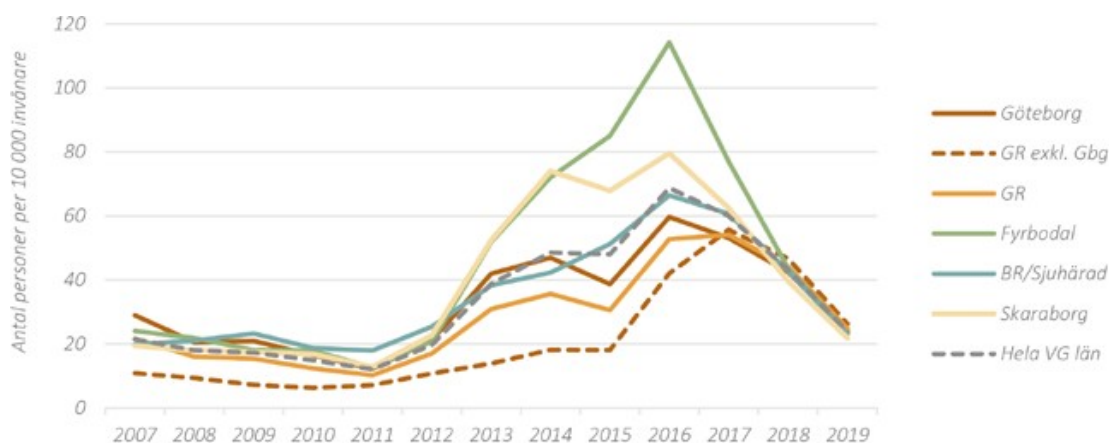

Diagram 2: Mottagande av nyanlända per 10 000 invånare. Källa: Migrationsverket, SCB och Länsstyrelsen Västra Götaland

I länsstyrelsernas lägesbilder från 2018 (kvartal tre) och 2109 gällande om mottagandet av nyanlända har påverkat kommunernas olika ansvarsområden, ges förhållandevis lika bilder från Tanums, Mariestads och Borås kommuner (Länsstyrelserna, 2018, 2019a).¹¹ I Tanums kommun rapporterades en betydande påverkan på grundskolans arbete, vilket innebär att mottagningen ansetts påverka verksamheternas möjligheter att uppnå sina mål, medan påverkan på exempelvis SFI, socialtjänsten och bosättningsarbetet i stort varit måttlig. I Mariestad rapporterades en begränsad påverkan överlag på de olika områdena, och det var

¹¹ Uppgifterna om mottagningens påverkan på kommunerna är hämtade från Länsstyrelsens digitala Karttjänster och är avlästa från webbGIS. 2020-10-05.

egentligen inget ansvarsområde som beskrevs som påverkat i någon betydande omfattning. I Borås kommun rapporterades också en begränsad påverkan överlag, även om det under 2019 ansågs föreligga en betydande påverkan på SFI. Sammanfattningsvis har de tre kommunerna hanterat sitt mottagningsansvar utan att andra områden påverkats i övergripande mening, även om vissa områden påverkats.

Angående mottagningsarbetet framgår det i Boverkets bostadsmarknadsenkät från 2020 att kommunerna skiljer sig åt med avseende på vilka boendelösningar de kan erbjuda de anvisade migranterna (Boverket, 2020a). Från både Tanums och Borås kommun anges att kommunen ger tidsbegränsade kontrakt i väntan på att de nyanlända personerna etablerat sig på bostadsmarknaden i kommunen, förutom barnfamiljer som ges permanenta kontrakt direkt i Borås kommun. I Mariestads kommun anges att tidsbegränsade kontrakt ges inledningsvis och därefter permanenta kontrakt. Vi kommer dock att se i det empiriska materialet att kommunernas lösningar sett olika ut vid olika tider och kan skilja sig åt mellan anvisade migranter inom samma kommun. Sådana skillnader kan dock också bero på att intervjupersonerna fått olika information kring kontrakten eller uppfattat informationen olika.

Angående organiseringen av arbetet har Flykting- och integrationsenheten det huvudsakliga ansvaret i Tanums kommun. De ansvarar för de nyanländas första tid i kommunen, i samverkan med socialtjänsten, Arbetsmarknadsenheten och SFI. Enheten arbetar särskilt med att trygga försörjningen för de nyanlända personerna innan de kommit igång med etableringsinsatser och således får ersättning genom Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. Enheten kan också hjälpa till med myndighetskontakter, ansökningar och dylikt (Tanums Kommun, 2020b). I Mariestads kommun samordnas arbetet med nyanlända migranter på ett likartat vis genom Integrationsenheten inom socialtjänsten. Enheten kan också ge stöd vid bosättning och under den första tiden i kommunen, med olika former av kontakter och anmälan till SFI (Mariestads Kommun, 2020). I Borås organiseras mottagningsarbetet genom Borås stad och Borås etableringscenter som också bidrar med stöd och service, anmälningar till SFI och etableringsinsatser och hjälper till med ansökningar. Centret samordnar även inskrivningen till samtliga myndigheter, såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan etc. (Borås Stad, 2020). Sammanfattningsvis har samtliga tre kommuner samordnat mottagningsarbetet med nyanlända migranter genom särskilda enheter, vilket i första hand syftar till att trygga dessa personers första tid i väntan på att de kommer igång med etableringsinsatser inom ramen för Arbetsförmedlingens ansvar för etablering i arbets- och samhällslivet.

RESULTAT

I följande avsnitt presenterar jag resultaten från de genomförda intervjuerna, inom ramen för de identifierade temana: *anvisningsprocessen*, *bostadsintegration*, *arbetsintegration* och *sambällsintegration*. I de redovisade citaten kommer jag att återge intervjupersonernas kommuntillhörighet och intervjuspråk. Kommuntillhörighet är av betydelse för min möjlighet att i slutdiskussionen jämföra och diskutera hur anvisningskommunens förutsättningar påverkar de anvisade nyanländas erfarenheter. Intervjuspråk är av betydelse för er som läsare, då det tydliggör varför vissa av svarens karaktär skiljer sig åt, beroende på om det är en intervjuperson som själv svarat på svenska eller om svaren getts av en tolk som översatt till svenska.¹² I slutet av varje tema kommer jag att lyfta fram vissa av de framgångsfaktorer som jag utläser från intervjupersonernas svar.

Anvisningsprocessen

Det första temat om anvisningsprocessen går i linje med den kronologi som intervjuerna genomfördes enligt, då första delen av intervjuerna behandlade ankomsten till Sverige, vänteperioderna inför uppehållstillstånd och anvisning samt anvisningsprocessen. Den stora majoriteten av de intervjuade personerna kom till Sverige under 2015 för att söka asyl till följd av kriget i Syrien, och fick sedan vänta på olika Migrationsverkets olika boenden under minst ett halvår innan de beviljades uppehållstillstånd. Dessa boenden kan skilja sig åt, både med avseende på var i landet de befinner sig och vilka boendeformer som är tillgängliga, och det har inneburit att flertalet migranter har fått flyttat mellan exempelvis campingar och vandrarhem av olika kvalitet i olika delar av landet. I samband med anvisningsprocessen har sådana omständigheter fått betydelse – liksom andra omständigheter såsom att ha familj i vissa städer – då intervjupersonerna haft mer eller mindre tydliga önskemål om vart de velat bli anvisade. Det har även haft betydelse för hur de upplevt processen. Jag kommer således att diskutera anvisningsprocessen utifrån ett undertema: om intervjupersonerna har fått sina önskemål tillgodosedda i anvisningsprocessen eller inte.

Om att få önskemål tillgodosedda

Gemensamt för samtliga intervjupersoner som vistats på Migrationsverkets boenden var känslor av osäkerhet och ett tillstånd av limbo under perioden. I vissa fall påverkade tidigare erfarenheter vart de önskade att hamna, som att de hade bott i anvisningsboenden i en viss del av landet och önskade få bo kvar, och hur de upplevde anvisningsbeskeden som kom. Två av intervjupersonerna beskrev att beskeden väckte känslor när besluten inte gick i linje med deras förväntningar:

---

¹² Andra bakgrundsfaktorer kommer inte att redovisas i samband med citaten, både därför att jag inte analyserar citaten i förhållande till dessa faktorer närmare, och därför att jag inte anser att nyttan av att uppmärksamma andra bakgrundsfaktorer väger upp för etiska risker för att citaten på något vis skulle kunna kopplas samman med intervjupersonerna.

Vi har bott i Skåne. Ja först bodde vi på vandrarhem och hotell nere i en stad, och den var en jättebra plats (...) Och efter kanske tretton månader efter att vi kom till Sverige – det är lång tid – sökte vi efter en lägenhet i Skåne. Men det är svårt att hitta och hyra en lägenhet. Så vi väntade på Migrationsverket i sex månader till, och önskade att flytta till Skåne (...) Dom [andra anvisade familjer] som flyttade från Skåne till Småland – dom har alla flyttat till Skåne igen – bara vi som flyttat till Tanum. Flyttade inte tillbaka till Skåne, och vi är lite ledsna (...) (Tanum, svenska)

I första staden var det jättekatastrof, fanns ingen buss, gick bara några gånger. Jag kände mig väldigt väldigt stressad. (...) Sen ringde kommunpersonal till min partner och säger att vi ska flytta till Herrljunga [en annan kommun än den de väntade i]. Men jag känner stress, hur ska jag kunna bo där? Jag var i liten stad innan, och jag kände stress. Jag började att få fobi för att stanna där, utan personer jag kände. Jag kontaktade min handläggare på Arbetsförmedlingen och frågade henne om hon kunde hjälpa mig ... Så hon ringde till oss och försäkrade att hitta en annan lägenhet [i Borås kommun]. (Borås, svenska).

I citaten framgår att de anvisade nyanlända blev ledsna och stressade när de blev anvisade till orter som inte mötte deras förväntningar, då de antingen önskade andra platser eller hade negativa erfarenheter av tidigare boenden. För personen i det första citatet innebar det att familjen hamnade i en helt ny kommun, medan personen i det andra citatet uttryckte oro över fortsatt ohälsa, varefter Arbetsförmedlingen hjälpte personen att flytta vidare till en annan ort i kommunen.

I flertalet intervjuer pekade intervjupersonerna på att Migrationsverkets personal diskuterade önskemål inför anvisningen. Dessa samtal möjliggjorde en viss delaktighet och kunde också leda till positiva erfarenheter om Migrationsverkets personal tog intervjupersonernas önskemål i beaktande:

Efter sex månader bestämde Migrationsverket att vi ska åka till camping i närheten av Mariestad – under sex eller sju månader – och där var det jättebra. Det fanns lektioner, och det fanns en lärare som Migrationsverket skickade till camping, och lärde människor. Jag fick många svensklektioner där. (...) När vi hade fått alla grejer [i form av uppehållstillstånd, personnummer osv.] frågade dom oss, till vilken stad vill ni åka? Då tänkte vi att vi måste tillbaka till Mariestad, för att min son och hans fru, och hans barn är här (...) det är jätteskönt, att vi träffa mitt barn här. (Mariestad, svenska)

I början fick jag önska lite, och dom frågade: "Hur vill du bo, på första, andra plan? Föredrar du någon stad framför någon annan? Har du några släktingar någonstans?" Jag blev överlycklig, jag skulle få en bostad så som jag ville ha. Jag förklarade för dom att det får inte vara för högt – jag har ju barn – helst bottenplan, eftersom dom springer, det kan ju vara lite störigt ibland. Jag vet inte hur lång tid det tog emellan, men sedan fick jag ett samtal där dom sa att Borås stad tar emot dig. (Borås, arabiska)

I citatet syns exempel på hur Migrationsverket gav intervjupersonerna möjlighet att påverka sina anvisningsprocesser genom att de fick lyfta fram vissa önskemål om boendeform och

ort. För intervjupersonen i det första citatet innebar det att Migrationsverket anvisade familjen till den kommun där deras släktingar bodde, och för den andra intervjupersonen erbjöd kommunen i sin tur en lägenhet i bottenplan, även om det inte framgår i citatet.

I två intervjuer blev det inte helt tydligt ifall Migrationsverkets personal lät intervjupersonerna framföra önskemål, åtminstone uppfattade intervjupersonerna inte att personalen ställdes sådana frågor. Intervjupersonerna beskrev det som att Migrationsverket enbart fattade beslut om att en viss kommun skulle ta emot dem. Ett kortare citat visar på hur en intervjuperson uppfattade anvisningsprocessen i ett sådant fall:

Nej. Migrationsverket skickade brev till mig och pratade med personal i kommunen. Då flyttade vi till Tanums kommun. (...) Vi tog våra saker och vi flyttade till Tanum. Vi kände inte igen Tanumsbode när vi flyttade hit, det bara var så. Det hände bara. (Tanum, svenska)

Intervjupersonens svar visar på den potentiella utsattheten i anvisningsprocessen, och hur personen med familj hamnade i en helt ny stad, på en plats de inte hade någon relation till.

I två intervjuer framkom att även om Migrationsverket erbjöd intervjupersonerna att önska – utifrån eventuella släktrationer eller vänner i andra städer – valde de aktivt att inte framföra sådana önskemål, något som jag tolkar som ett strategiskt beslut:

Kontaktpersonen frågade mig: "Vill du bestämma vilken stad? Eller du vill ha Göteborg som alla som kommer hit, och vill ha Göteborg eller Stockholm?" Jag sa: "Nej, jag behöver lägenhet, för mig spelar ingen roll" (...) Norra Sverige eller södra Sverige? För mig spelar det ingen roll, jag kan båda. Min idé är att jag ska studera. (Tanum, svenska)

Jättetrevliga, dom hjälpte till. När dom frågade om jag kände nån, ville jag inte stressa dom. Om jag sa till dom: "Jag vill ha Göteborg för min kompis bor där" – alla vill ha Göteborg, Stockholm, Göteborg, Stockholm – men då kanske dom skulle säga till mig: "Du kommer stanna längre [på campingen], om vi inte hittar lägenhet till dig". Så jag sa ingenting: "Jag känner inte nån, du kan flytta mig vart som helst." (Mariestad, svenska)

I citaten synliggörs att den ena intervjupersonen var fullt medveten om att väntetiden vid anvisning påverkades av vilken plats personen önskade bli anvisad till, och att det således skyndade på processen att inte framföra önskemål. Även i det andra citatet framgår det att personen såg tillgången till boende som av störst betydelse för framtiden snarare än vilken plats anvisningen skedde till. På så vis framgår det hur anvisnings- och mottagningsprocessen i stort hänger samman och att för vissa migranter blir önskemål om plats en strategisk fråga.

Framgångsfaktorer

Vi har i det första resultatavsnittet sett att anvisningsprocessen hänger nära samman med både uppehållstillstånds- och mottagningsprocessen. Sambanden syns i hur önskemål kring anvisning präglas av både tidigare erfarenheter under väntan på besked om tillstånd – såsom att ha skapat relationer till vissa platser – såväl som av antaganden om vad som är viktigt under tiden framåt. Vissa anvisade nyanlända uttryckte att det var viktigt att ha nära till släkt

och vänner, medan andra beskrev att boendet i första hand var ett medel för att komma in i mottagningssystemet. Jag identifierar således en huvudsaklig framgångsfaktor i svaren kring anvisningsprocessen:

- Att delta i beslutsprocessen, och att Migrationsverket och kommuner tar hänsyn till personernas skilda behov och intressen.

Bostadsintegration

Vi kan se följande tema om migranternas bostadsintegration som en ”naturlig” följd av anvisningsprocessen, då bostadsfrågan blev aktuell i samband med att anvisningskommunerna tog emot migranter. Vilka bostäder kommunen erbjöd anvisade nyanlända, med avseende på exempelvis läge, standard och kontraktens längd, påverkade dessa personers bostadsintegration när det gäller att kunna närvara och agera på den reguljära bostadsmarknaden. I bostadsfrågor blir mottagningssystemets aktörer betydelsefulla – såsom Arbetsförmedlingen, kommunerna men också bostadsbolagen – och de påverkar de anvisade nyanländas möjligheter att skapa ett stabilt och långsiktigt boende. I följande tema använder jag mig av underteman om boendeförhållanden och flyttbehov för att lyfta intervjupersonernas erfarenheter kring bostadsintegration och bidragande faktorer för att stärka en sådan integration.

Boendeförhållanden

En första aspekt kring boendeförhållanden gällde boendelösningarnas kontraktstider. Personer från både Tanum och Mariestads kommun beskrev att kommunerna i första hand försökte erbjuda permanenta lösningar vid anvisningen. Två intervjupersoner uppfattade det som stabiliserande när kommunerna erbjöd permanenta bostäder med god standard:

Riktig lägenhet, ett rum, sovrum, vardagsrum, kök. Den passar mycket bra för mig. (...) Jag blir jätteglad. Det är bra för mig, att lägenhet är till mig själv också, det är bra för mig (...) Förut drömde jag att jag ville flytta bara, men när dom öppnade till lägenheten kan jag inte tänka på lägenheten längre. Jag tänker på ett mål bara, ett mål. Jag säger till honom [kommunpersonal]: “vart finns jobb, jag vill jobba, vart ska jag jobba?” (...) Social här, jag har alltid ringt till dom ... faktura eller nån. Om det blir svårt för mig jag prata med social. (Mariestad, svenska)

När jag fick lägenheten är jag jätteglad, för det finns allt för mig, och jag behöver inte någon annan person som bor med mig. Jag kan använda stora rummet själv. Också kring min hyra. Ägaren i huset, han är jättesnäll, när jag behöver hjälp, jag bara ringer till honom. (Tanum, svenska)

Citaten visar att intervjupersonerna uppfattade det egna fasta boendet som betydelsefullt och att boendet bidrog till möjligheten att fokusera på annat, såsom arbete. I båda intervjuerna påpekade personerna också att hållbarheten i dessa boendeförhållanden blev beroende av stöd från bland annat kommunpersonal och hyresvärdar, och intervjupersonen från Tanum utvecklade sitt resonemang så här:

När jag behöver hjälp från kommunen så ringer jag. T.ex. ibland kan jag inte betala lån, betala hyran i rätt tid. Jag bara ringer kommunen eller så kan jag ringa min ägare i huset, och dom hjälper, och behöver inte stressa då. Det är bra. (Mariestad, svenska)

Flertalet intervjupersoner kontaktade aktivt aktörer – såsom kommunpersonal och hyresvärdar – för att få fortsatt stöd kring boendet, och i citatet framgår betydelsen av sådana kontakter i mottagningsprocessen, vilket här påverkade personens känsla av stress och kontroll.

I både Tanums och Mariestads kommun förekom även exempel på när anvisade nyanlända blev tvungna att flytta vidare från den första bostaden, på grund av att hyran var för hög i ett fall och att standarden ansågs bristfällig i ett annat fall. I det sistnämnda fallet beskrev intervjupersonen återkommande problem med bostadsstandarden, och trots att kommunen hjälpte dem med att få nya bostäder i två omgångar, bidrog det till en erfarenhet av utsatthet:

Jag klagade för vi saknade många grejer. Vi behövde torktumlare, det fanns ingen. Vi ville slänga sopor, det fanns ingen korg för sopor. Det fanns inte kabel för internet, har var utan Wi-fi. Ja, också värmen, bara el (...) Ja kommunen hjälpte oss, men lägenheten har varit jättedålig. På Tanums kommun finns det tre personer som vi alltid träffade. Två av dom hjälpte oss inte, dom bara pratade. Men det finns den stora chefen – högst av dom – hon hjälpte oss så mycket. (...) Vi har nu problem med Tanums bostäder, ja, och dom har renoverat lägenheten, men det finns fuktskada (...) Bostadsbolaget har varit jättetuffa med oss. (Tanum, svenska)

I citatet syns intervjupersonens handlingskraft – genom att återkommande ta kontakt, uppmärksamma och diskutera sina behov – men också den utsatta situation personen med familj hamnade i såväl som vilken betydelse kommunpersonalen kan få under anvisningsprocessen för att understödja migranter i deras boendeförhållanden.

I Borås kommun skilde sig erfarenheterna något åt jämfört med Mariestads och Tanums kommuner, då flertalet av intervjupersonerna i ett första skede erbjöds tillfälliga bostäder. Tre av intervjupersonerna fick därefter permanenta boendelösningar, medan intervjupersonen i ett fall fortfarande bodde kvar i ett tillfälligt boende. Samtliga av dessa intervjupersoner uttryckte missnöje med standarden på både de tillfälliga och permanenta bostäderna och att bostadsbolagen var olika tillmötesgående vad gällde att hjälpa till:

Den andra lägenheten är på sjuttio kvm, tre rum, så mindre. Först, när jag fick se lägenheten så var den väldigt dålig, och dom sa att ”om det är något fel – om du vill felanmäla – så får du göra det, så fixar vi det”. Golvet var slitet, taket gulffärgat, väggarna ihåliga, och tapeten sliten. Dom besiktigade lägenheten, och var fjärde vecka ungefär så kom dom hem och lagade någonting, golvet, dörren, taket och så väggarna. Och utrustningen i köket – som ugnen – har dom bytt. Bostadsbolaget är mycket bra bolag om man säger så, dom gör och tar hand om felanmälningarna, och det dom gör – deras arbete – är bra kvalitet. (Borås, arabiska)

När jag flyttade – efter kanske två månader eller tre månader – det fanns många saker i vår lägenhet som behövde renoveras. Men när jag ringde till kommun – min systerdotter som

föddes i Sverige hon hjälpte mig, hon pratade med dom – dom sa: ”Vi ska bygga, vi kan inte renovera”. Men varför säger dom inte det när vi skriver kontrakt? Dom vet inte. Nej dom ska ta bort vårt hus, men vi vet inte vilken tid. (Borås, svenska)

I intervjupersonernas svar framgår delade erfarenheter av att personerna fick boenden med renoveringsbehov, och hur vissa bostadsbolag var mer eller mindre hjälpsamma med att ta hand om felanmälningar. I sista citatet blir anvisade nyanländas potentiella utsatthet särskilt tydlig, då personen med familj blev kvar i ett tillfälligt boende, med ovisshet om hur boendesituationen skulle lösas på sikt.

Behov av att flytta

Intervjupersoner i samtliga kommuner upplevde behov av att flytta från sin lägenhet, vilket var ett ämne som gav upphov till både synpunkter och frustration. Flyttbehoven skilde sig åt, men gemensamt var att personerna ansåg sig sakna möjligheter att flytta. För en person i Tanum utgick behovet från avsaknaden av utbildnings- och arbetsmöjligheter i kommunen, och där kommunens geografiska position medförde begränsningar:

Här i Tanum – det är en liten stad – är det långt till annan stad. Och det finns inte jobb här, bara jobb inom omsorg. Och ja, det är inte bra för oss. För en som jobba som lärare i Syrien – och jag jobbade som ingenjör på universitet – är omsorg inte bra för oss. (...) Ja, och vi bor i Tanum, och om vi vill fortsätta måste vi studera och fortsätta, så då måste vi åka till Göteborg. Och det är svårt för min familj att åka till Göteborg – det är svårt för mig – att varje dag åka till Göteborg eller till Trollhättan och studera där. Det är svårt. Det tar mycket tid och det är jättejobbigt, och det kostar mycket. Och vi fick inte hjälp från Arbetsförmedlingen. (Tanum, svenska)

Liknande erfarenheter förekom även i Mariestad, då intervjupersonen önskade stanna kvar i staden eftersom familjen trivdes men staden hade begränsade arbetsmöjligheter:

För mig: Jag vill aldrig flytta från Mariestad till andra städer, men min partner vill, för att det finns inte så mycket jobb här, och partnern vill flytta för att jobba. Det finns stora företag i Stockholm, Malmö, i Göteborg, men det finns inte här. Partnern vill, men jag vill aldrig, här i Mariestad är det jättebra för barn, jag känner att det är jättebra här. (Mariestad, svenska)

I båda citaten framgår att intervjupersonerna ansåg att arbetsmöjligheterna i både Tanums och Mariestads kommuner var begränsade, vilket visar på hur migranternas anvisning och boendeintegration också samspelar med arbetsmarknaden. I det första citatet synliggörs också hur intervjupersonen uppfattade kommunens geografiska läge som ett ytterligare hinder för sådana möjligheter, på grund av den tid och kostnad som resor till större städer skulle medföra.

I Borås kommun förekom också ett samspel mellan bostads- och arbetsmarknaden. Intervjupersonerna lyfte dock inte behovet av att flytta från staden för att få arbete, utan snarare att flytta till ett trivsamt boende i närheten av både arbete och sociala relationer. Vissa av de intervjuade anvisades till områden långt från centrala Borås, medan andra anvisades till

områden som de beskrev som ”otrygga”. Gemensamt för dessa erfarenheter var dock begränsade möjligheter att flytta i och med kommunens långa bostadskötider:

Det området dom flytta mig till är ett välkänt område, som ett av dom mest drabbade i Borås. Så nu lever jag och väntar på nya poäng [i bostadskösystemet] (...) Planen är, första tanken var att flytta från Borås – eller åtminstone det området – vid första chans som gavs, men möjligheten har inte kommit än. (Borås, arabiska)

För fem år sedan så skrev jag upp mig på en bostadsfirma, eller kö. Fortfarande, fem år senare, mina poäng räcker inte till en bostad. Det beror på området hur länge, fem till åtta år, storleken på lägenheten, platsen (...) Förut räckte det med 500 poäng, nu har vi typ 1500 poäng. Det räcker fortfarande inte. När vi kom det blev en kris, det var redan en kris i boendefrågan, men vi gjorde det lite värre. (Borås, arabiska)

Citaten uppmärksammar intervjupersonernas begränsade handlingsalternativ efter att ha blivit tilldelade boenden i och med att de saknade poäng i de bostadsköer som förekom i kommunen, vilka ökar efter antal ködagar. Även om intervjupersonerna skrev upp sig i bostadskön direkt när de kom till Sverige – vilket flertalet intervjupersoner gjorde – blev deras möjligheter att byta boende ytterst begränsade. Och precis som personen i det sista citatet beskrev, trädde intervjupersonerna tillsammans med andra anvisade nyanlända in på redan obalanserade bostadsmarknader, varefter kötiderna ökat under deras tid i landet.

Framgångsfaktorer

I avsnitten ovan framgår att bostadsintegration är en av de mer utmanande – och frustrationsskapande – delarna i mottagningssystemet. Anvisade nyanlända riskerar att hamna i en utsatt situation i samband med anvisningen, både genom att bli förhållandevis beroende av vilka bostadsägare de hamnar hos, men också med ytterst begränsade möjligheter att byta boende. I förhållande till dessa utmaningar framkommer dock en tydlig framgångsfaktor som huvudsakligen utgår från de intervjupersoner som kände sig nöjda med boendet:

- Att få tillgång till permanenta boendelösningar medför en ökad stabilitet
- Att ha stödjande relationer som bidrar till att dessa blir hållbara på lång sikt (som exempelvis kan hjälpa till kring fakturor eller renoveringar).

Arbetsmarknadsintegration

Det tredje temat om arbetsmarknadsintegration är – som nämnts tidigare – den mest uppmärksammade och belysta aspekten kring mottagande och integration av nyanlända. Anvisade nyanländas tillgång till det svenska samhället, men också möjlighet att få stanna i landet med permanent uppehållstillstånd, präglas av deras möjlighet att utbilda sig, arbeta och försörja sig, vilket också intervjupersonerna beskrev i sina svar. Centrala aktörer som intervjupersonerna tog upp i samband med arbetsmarknadsintegration var Arbetsförmedlingen – som har det huvudsakliga ansvaret för anvisade nyanländas etablering

– SFI-verksamheter och kommunen. Intervjuerna kretsade huvudsakligen kring två underteman: utbildning och arbete.

Utbildning

Den första etableringsinsatsen som intervjupersonerna mötte och beskrev var SFI-utbildningen generellt sett, vilken blev betydelsefull för deras möjlighet till delaktighet i både samhället och arbetslivet. Kring själva SFI-utbildningen gav intervjupersonerna positiva omdömen överlag och uttryckte uppskattning för personalen och deras engagemang:

Jag kommer ihåg att det fanns en lärare – hon var speciell för mig – hon var jättesnäll mot mig. Jag pratade alltid under den tiden om att ”Jag vill jobb”. Hon sa: ”Nu måste du studera.” Och hon hjälpte mig. (Mariestad, svenska)

Jag gick inte i skolan i mitt land. Jag började skolan i Sverige. Mycket svårt för mig. (...) Som att börja i första klass. Det var jätte. Jag var jätteglad. Jag fick skriva namn och efternamn. Lärarna hjälpte mycket. Först gick jag till skolan tre dagar i veckan. Ja det är som att gå till skolan fast som vuxen. (Tanum, svenska)

Intervjupersonen i det första citatet pekade på att SFI-läraren blev speciell genom att hjälpa till, och i det andra citatet beskrev personen hur SFI-utbildningen också blev den första riktiga pedagogiska miljön i livet. Detta kunde vara mycket svårt, och lärarna blev därmed viktiga aktörer i situationen.

Det framkom dock synpunkter från ett antal intervjupersoner kring övergången från att anvisas till att påbörja etableringen, då Arbetsförmedlingen påbörjade etableringstiden innan det fanns tillgängliga insatser:

När jag kom hit till Tanums kommun, gjorde Arbetsförmedlingen så jag fick gå till socialen först. Arbetsförmedlingen fick mig att börja etablering här, men när jag kom till skolan var stängd. Skolan öppnade efter kanske fyrtio dagar. Så började min etablering före att dom öppnat skolan. Ja, varför ville dom att jag skulle börja, när det bara finns två års etablering? Fyrtio dagar utan att studera blev inte bra. (Tanum, svenska)

I citatet synliggörs glappet som kunde uppstå mellan att intervjupersoner kom till en kommun och när de kunde börja SFI-utbildningen, vilket påverkade hur stor del av etableringstiden som faktiskt blev aktivt använd till insatser.

De huvudsakliga synpunkterna kring SFI-utbildningen gällde just kopplingar mellan olika etableringsdelar, såsom mellan utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser:

Jag vill säga att dom hjälpte mig väldigt mycket, för annars kunde jag inte prata svenska. Men mitt problem var att jag stannade kvar för länge, och det är också att man tar plats och tid (...) Jag ville sluta med SFI, börja jobba, utan att gå till socialen. Men i alla fall, dom var väldigt duktiga, och dom hjälpte oss mycket. (Borås, svenska)

SFI-lärare var jättebra, men dom passar inte för dom som aldrig har studerat tidigare, det passar inte. Min partner började i SFI, och kämpade och ville studera och bli bättre, och gå

till kurs B och C. Arbetsförmedlingen skickade partnern till kommunal verksamhet sex-sju månader. Dom gjorde aktiviteter – promenad och sånt – men partnern kunde inte förstå längre när kom tillbaka till SFI. (Mariestad, svenska)

Det är mycket svårt, men vi måste kämpa och måste förstå hur vi ska göra här. När jag går till utbildning – det är vård – jag vet inte. När SFI-läraren pratar med mig: "Vad planerar du för framtiden?" Jag vet inte. Och även nu tänker jag ibland att jag vill inte fortsätta på vård [suck] Vad ska jag göra? (...) Jag kan tänka om det passar för mig eller inte. Tandläkare/tandsjuksköterska? Okej, jag kan fortsätta med det. Men dom säger "Du behöver ...". Men jag vet inte vad jag behöver? Jag frågade mycket mycket mycket, vad måste jag studera för att kunna arbeta med olika saker. Okej, jag måste studera svenska två, matematik, engelska fem. Okej jag förstår. Men dom förklarade inte. Vi måste göra det sånt, googla och förstå. (Borås, svenska)

I citaten tydliggörs hur intervjupersonerna erfor utbildningarna som moment som antingen tog för lång tid och kom i vägen för möjligheten att arbeta eller tvärtom var för korta, och att andra arbetsmarknadsinsatser då istället kom i vägen för språkinläringen. Det kunde också, som i det sista citatet, vara svårt för intervjupersonen att förstå hur utbildnings- och arbetsmarknadssystemen hängde samman, och personen fick ta ansvar för sådan kunskap själv.

De flesta intervjupersonerna beskrev vidareutbildning som en viktig väg framåt för att få arbete. I intervjuerna syns skillnader i hur intervjupersonernas yrkesbakgrund matchade mot tillgängliga utbildningar i kommunen de befann sig i:

Ja, Arbetsförmedlingen var den som vi hade kontakten med i början, hon rekommenderade oss att gå till kommunen, och hon planerade. Hon bokade tid till oss med SFI-skolan, vilket är folkhögskolan i staden, och sen studerade vi där i nästan två år. (...) Jag försöker att få jobb – jag pratar med Arbetsförmedlingen om det – och dom tipsade mig att fortsätta som grafisk designer. Dom sa att jag och min man är duktiga med datorn och rekommenderade oss att ta någon utbildning, likt IT i Göteborg. Tyvärr har vi inte tid nu [till att börja studera istället för att arbeta]. (Borås, svenska)

Jag sa till läraren: "Jag studerade vård i mitt hemland, därför förstår jag vad du säger nu, men jag kan inte säga så många ord, och det är mycket svårt. Ord för läkare, grupp och för hjärta, men vi försöker". Dom försöker, dom kämpar mycket för vi ska bli bra, och dom hjälper. (Borås, svenska)

I citaten syns skillnader mellan intervjupersonernas möjligheter att använda sina tidigare yrkeserfarenheter samt betydelsen av språk. Medan den ena intervjupersonen behövde åka till Göteborg för att studera vidare kunde den andra vidareutbilda sig inom samma område.

Arbete

Arbetets betydelse i mottagningsprocessen har redan framkommit på flera sätt. I intervjuerna framkommer också utmaningarna för de anvisade nyanlända som på kort tid behöver

navigera i det svenska systemet, och hur kommunen eller Arbetsförmedlingen kunde stödja dem i processen:

Jag ringde till socialen – kommer jag ihåg – och sa till honom: ”Jag vill jobba. Det kommer ett jobb till mig på restaurang, men jag vet inte om det är bra? Jag har alltid drömt om golvläggare eller målare”. Han pratade bra med mig om allt. Sen lämnade han mig för att tänka själv. Jag kan inte system. Vi alla tänker när vi kommer som nya, att vi förstår inte systemet. Ifall du får jobb i kök, måste du göra det hela ditt liv, och kan du inte få annat jobb? Vi förstår fortfarande inte Arbetsförmedlingens system med papper och allt. (Mariestad, svenska)

Också var min fråga, vad kan ni erbjuda mig? ”[Företagsnamn] i sådana fall. Där du får gå en utbildning, men först kommer dom testa dig där i en vecka, antingen blir du antagen eller inte”. Och jag testades, och jag blev antagen. Klarar man av det, sedan man kan bestämma sig vilket område vill man specialisera sig på. (...) Ämnena var jättemycket svårare än det jag hade mött om jag hade fortsatt köra lastbil. Information om underhåll, om säkerhet, produktion, matematik och svenska och engelska. Jag klarade alla tio ämnen och fick intyg. (Borås, arabiska)

I citaten framgår att både socialtjänstens och Arbetsförmedlingens personal kunde bistå med information och vägledning till möjliga arbets- och utbildningsvägar, vilket möjliggjorde för personerna att utbilda sig och på sikt få arbete.

Flertalet intervjupersoner uppmärksammade dock en avsaknad av stöd, vilket gjorde det svårt för dem att förstå arbetsmarknadssystemet i Sverige. I förhållande till arbetsmöjligheter blev kontakten med Arbetsförmedlingen särskilt viktig, och kring den kontakten lyftes synpunkter, då flertalet saknade ett fullgott stöd:

Det är lite kaos för att det inte finns någon som är ansvarig för platsen, som hjälper. (...) Till exempel för dom som vill ha extra chanser att få jobb. Dom ringer till Arbetsförmedling: ”Kan du hjälpa mig hitta annan plats eller annan?” Arbetsförmedlingen säger: ”Tyvärr jag kan inte, du måste hitta själv”. (Tanum, svenska)

Han var alltid upptagen, han hade alltid mycket att göra, han hade aldrig tid för mig. När vi åkte dit – jag och nån jag kände – dom träffade sina handläggare och blev klara och blev mycket trevligt bemötta, men inte jag. Egentligen han har inte hjälpt mig så mycket. (Borås, arabiska)

Citaten är ett exempel på återkommande erfarenhet hos de anvisade nyanlända, då de upplevde att kontakten med Arbetsförmedlingen var bristfällig och att Arbetsförmedlingen la hela ansvaret på dem, trots att de upplevde ett behov av stöd.

De intervjupersoner som hade kommit ut i arbete beskrev det överlag som betydelsefullt, då de fick träffa kollegor och andra människor i ett arbetssammanhang:

Det är jättebra. Det är en jättebra arbetsplats, jag fick bra erfarenheter. Ja, och jag jobbade på annan arbetsplats, som tekniker. Lärde mig många program, jag kan använda dem för att beräkna produktion, så det var jättebra för mig. (...) Dom hjälpte mig också med språk och dom lärde mig också. (Tanum, svenska)

Jag jobbade kanske ett år på städare, sedan skickade dom mig till att bli arbetsledare. När jag började, kom livet. Du ska förklara maten till gäst när du är arbetsledare. Du vet maten är speciell, dom kommer fråga: "den här, den här". Jag tänker att det är mitt jobb, och då måste jag köra själv. Så jag började på kursen, jag studerade, jag frågade allt, mycket. Jag alltid fråga fråga fråga fråga, tills jag fick koll. Sen förstår jag allt. Jag pratar kanske inte mycket svenska med dig nu. Men när dom kommer till restaurangen, och till mina uppgifter, är jag jätteduktig. (Mariestad, svenska)

Flertalet av de intervjuade beskrev – likt i citatet ovan – hur arbete och praktik blev viktiga för deras möjlighet att lära sig språket och att känna sig kompetenta.

Flertalet intervjupersoner beskrev dock en dålig matchning mellan sin yrkesbakgrund och de arbetsmöjligheter de fått tillgång till:

Jag förklarade att jag är kunnig inom elektronik, och vilket företag som helst kan prova, testa mig. (...). Jag är kunnig inom Nokia, HTC och Lenovo, arbetade på garantiavdelningen, för olika garantier för olika produkter. Min hobby, elektronik, har jag hållit på med sen barnsben, i dagens samhälle allt är elektronik, köket, i badrummet, överallt. (...) Jag vet inte. Jag har ju förklarat allt för dom, En annan handläggare sa: "ditt yrke är hur bra som helst, det är eftertraktat, så småningom kommer du börja tjäna pengar, ge inte upp bara". (...) Socialtjänsten, handläggaren, när jag förklarade vad jag hade för sysselsättning nu, hon sa: "Du jobbar ju med huvudet, du ska inte hålla på att klistra etiketter." Hon var lite irriterad på situationen. Hon sa att det är inte jag som ska göra det där. Prata med din handläggare på Arbetsförmedlingen. (Borås, arabiska)

Jag jobbade som svetsare i mitt land. Jag känner att här i Sverige vill jag jobba samma. Jag älskar mycket mitt yrke, som svetsare. (...) Jag pratade med handläggare, han hette [namn], jag sa till honom: "Jag vill jobba svetsare", han sa "Nej, det finns inte. Vill du utbilda dig? Eller jag vet inte, vill du lära dig språket?". När han pratade med mig sa han att "Du förstår inte svenska. Du kan inte inte jobba svets." (...) Jag jobbar bra, men jag trivs inte. Jobbar med att klippa gräs eller träd, tråkigt, men det är bra i alla fall. (Mariestad, svenska)

Citaten visar på hur flertalet av intervjupersonerna kom med lång yrkesbakgrund och kompetens till Sverige men upplevde att Arbetsförmedlingen inte hjälpte dem att ta sin kompetens till vara. Flertalet av de intervjuade hade praktik eller arbete vid intervjutillfället, men enbart en av dem inom ett område som personen arbetat med i sitt hemland, och flertalet andra uttryckte önskemål om att få återgå till tidigare yrkesområden.

Framgångsfaktorer

Resultaten visar på att frågan om arbetsmarknadsintegration är komplicerad och förutsätter både matchningar mellan olika faktorer såsom de anvisade nyanländas yrkesbakgrund, språkkunskaper, kommunens arbetsmarknadsförutsättningar och stöd från inblandade aktörer. Utifrån resultatet har jag identifierat en betydande framgångsfaktor:

- Att anvisade nyanlända kan göra informerade val och få smidiga övergångar mellan utbildnings- och arbetsmarknadssystemen, vilket förutsätter stöd från aktörer såsom Arbetsförmedlingen och socialtjänsten för att navigera i och mellan dessa.

Samhällsintegration

Resultatdelens sista avsnitt behandlar samhällsintegration, vilket knyter an till Arbetsförmedlingens ansvar för att främja ”nyanländas” etablering i samhällslivet, även om innebörden av ett sådant ansvar är otydligt.¹³ Begreppet samhällsintegration är – likt jag pekat på tidigare – mångsidigt och kan tolkas som integration i samtliga delar av samhällets offentliga rum, såsom att vara aktiv på allmänna platser, i kultur- och föreningsliv och att delta i medborgerliga utbyten. I intervjuerna framträder två centrala underteman som knyter an till de anvisade nyanländas deltagande i samhällslivet – sociala relationer och bemötande – och där intervjupersonerna ger uttryck för både likheter och skillnader i sina erfarenheter.

Sociala relationer

Majoriteten av de anvisade nyanlända hade av logiska skäl begränsade sociala relationer utanför familjen när de kom till Sverige. Intervjupersonerna hade olika erfarenheter av att skapa nya sociala relationer i samband med anvisningen, då vissa hamnade i helt nya städer utan andra relationer och vissa i närheten av landsmän:

Jag tror det att dom som bodde här i Tanums kommun – och fick komma hit i början under Migrationsverkets tid – dom får hjälp av kyrkan, av många personer här ja. Men vi kände inte personer, människor här. Ja ja det är svårt. Dom som bodde här i Tanumshede först, dom bodde i camping och dom träffade många människor – och fick relationer med andra – dom får hjälp, dom fick hjälp. När vi flyttade hit började vi från noll typ, från zero. Det blev ett problem för oss. (Tanum, svenska)

Jag hade inga kompisar här när jag flyttade. Men kanske, alla mina grannar är arabier, och därför pratade vi mycket. Och vi vet att – eftersom dom började i SFI innan mig och min partner också – dom lärde oss när vi började. ”Måste gå till där och där och där och där och där.” (...) Ja för mig är det roligt. Vi hjälper varandra – kanske eftersom vi bodde fyra år med varandra – och pratar med varandra och gör fika. (Borås, svenska)

---

¹³ I lagen framgår – som jag pekat på tidigare – inget tydligt ansvar. Sveriges kommuner och regioner använder sig av nyckeltal kring integration som innefattar bl.a. etablering i arbete och studier, demografi och flyttmönster samt representation av utrikes födda, men där andra aspekter av samhällsdeltagande såsom relationer och delaktighet i samhällets olika områden utelämnas.

Intervjupersonerna uttryckte behov av stöd i början av mottagningsprocessen – vilket vi sett tidigare – och där var tillgången till sociala relationer av betydelse. I vissa fall har dessa relationer också varit ömsesidiga, och intervjupersonerna och grannar har hjälpt varandra. Särskilt framgår den utsatthet som vissa migranter hamnar i när de anvisas till en helt ny kommun, utan tillgång till de relationer som bildats under väntetidsperioder.

Flertalet av intervjupersonerna beskrev också att kommunen erbjudit sociala aktiviteter – såsom språkkaféer och språkvänner – för att möjliggöra kontaktskapande och sociala relationer:

Det finns språkkafé, ABF (...) Har varit med på dem. Men inte nu på grund av Corona. Nästa vecka öppnar. Jag börjar språkkafé nästa vecka igen, roligt. (Tanum, svenska)

Kommunen bjuder alltid in mig till språkvän. Så det finns varje torsdag, och man gör kaffe och sånt. Jag kom dit förut, men jag har ingen tid efter att jag fick jobb på natten. Jag kom dit förut, dom hjälpte och dom pratade med mig. (Mariestad, svenska)

Ett antal intervjupersoner beskrev dock att kommunen enbart hade ett fåtal tillgängliga alternativ och att de såg ett behov av fler sociala aktiviteter:

För ungdomar finns det aktiviteter. Vissa planerar för dom. Men för mig och andra som mig, som är äldre, finns inget sånt ... Det hade varit bra ibland. (Tanum, svenska)

Mer aktiviteter, för att samla oss med andra människor. Jag har sökt på webben lite, och hittat språkkafé två timmar i veckan, inte mer än så. Ett språkkafé vid [plats i stan], väldigt trångt och obekvämt, glömt namnet. (Borås, arabiska)

I citaten framgår att intervjupersonerna varit medvetna om att det finns tillgängliga sociala aktiviteter, och att vissa av dem deltagit i dessa, men att ett sådant deltagande också fallit bort för vissa när det inte funnits tid i vardagen. Vissa har också önskat fler aktiviteter.

En återkommande erfarenhet bland anvisade nyanlända var att deras sociala relationer i hög grad påverkades av bristen på tid och behovet av att arbeta:

Tyvärr, jag känner mig väldigt mycket ensam. Inte lika mycket som när jag var i en liten stad tidigare, men jag känner mig fortfarande ensam. Om jag ska gå till jobbet måste jag gå upp två timmar före – om jag ska hinna dricka kaffe – och sen en timma till jobbet. Vi jobbar hela tiden, sen går jag en timme till tillbaka hem, och det är inte så mycket att göra, bara att laga mat och äta. Vi har ingen kontakt med andra, och därför känner jag mig ensam. Och du vet, om du har släktingar och du har roligt med dom, så vill du träffa dom, men om du inte har tid så du blir stressad istället. (Borås, svenska)

Nu inte så mycket, förut ja, för vi binner inte efter att vi jobbar. Ibland finns det inte mat utan jag måste laga mat, ibland måste jag vila. Ibland mobilen här [pekar bredvid sig], men jag orkar inte prata. Jag är bara trött, jag vill inte. Så inte som förut, förut så mycket kontakt. Men det är inte bara vi, våra släktingar och så, dom arbetar också om dagarna. (Mariestad, svenska)

Flertalet intervjupersoner beskrev vardagen som förhållandevis ensam och att de hade begränsat med tid att upprätthålla sina relationer, och flertalet personer lyfte fram att deras arbete ledde till både tids- och energibrist. Sådana erfarenheter förekommer sannolikt hos många yrkesverksamma personer i samhället men kan tolkas som särskilt påtagligt för dessa personer, vars sociala relationer och deltagande i samhället är begränsat sedan innan.

Bemötande

Ett par avslutande citat ger uttryck för intervjupersonernas erfarenheter av bemötandet i samhället, från både grannar och andra, som gjorde det mer eller mindre enkelt att få tillgång till vardagliga aktiviteter och samhällslivet.

Systemen blir nya för mig i lägenheten. Förut till exempel, tvättstugan, tvätta kläder. I camping tvättade vi alltid kläder och gick ut. Här måste du städa efter dig på särskilt sätt. Så första gången förstod jag inte hur jag skulle göra det. Jag kommer ihåg att jag frågade min granne. Dom var jättesnälla och kom och lärde mig. Jag frågade hur jag ska göra, eftersom jag vill lära mig allting. (...). Jag har fått hjälp av mina grannar. (...) Jag förstår att dom bor själva, och jag säger alltid till dom: ”Snälla om du behöver hjälp ... jag är här bara, knack på dörren, jag kommer direkt.” (Mariestad, svenska)

Ni har för mycket distans. Ni gillar inte att. Tills nu har jag inte träffat eller kontaktat, eller har riktigt relation med svensk person. Vi bara hälsar på varandra. Jag förstår att det är erat liv – ni gillar så – även med varandra. (...) Om ni försöker att känna våran kultur, kanske får ni en rolig tid. Som när jag var i den lilla staden bad kyrkan oss att laga våran mat. Det var jätteroligt, och dom kände – tror jag – att dom hade en rolig tid, och var glada med oss. (Borås, svenska)

Jag har två personer – som har bott här länge – inte från kommunen, utan vänner. Bott här nästan fyra år. Jag har en handläggare på kommunen, men jag går inte till handläggarna för hjälp med minsta lilla, nej nej. En till två gånger kanske – när jag var nykommen – innan jag kände dom där två personerna som jag nämnde tidigare. (Borås, arabiska)

I citaten syns olika erfarenheter av bemötande, och medan majoriteten av intervjupersonerna upplevde det svårt att skapa nya relationer i Sverige, beskrev vissa hur grannar hade bjudit in och hjälpt dem att navigera i de nya ”systemen”. Det framkommer också att bemötandet inte nödvändigtvis handlade om att andra personer var fientliga eller otrevliga, utan kanske snarare en upplevelse av att människor i Sverige höll stor distans överlag. Intervjupersonerna beskriver dock också en tydlig vilja att få ge tillbaka och att skapa ömsesidiga relationer.

Framgångsfaktorer

Vi har bara berört frågan om samhällsintegration på ytan i detta avslutande resultatavsnitt, utifrån två teman. I båda avsnitten ser vi utmaningar med att komma till Sverige – ett nytt land med nya system och en kultur som präglas av artig distans – och dessa påverkar möjligheten att upprätthålla sociala relationer under mottagningsprocessen. En framgångsfaktor som går att utläsa ur resultatet, om än inte helt explicit, är betydelsen av:

- Att skapa ömsesidiga sociala relationer och utrymme för vardagligt stöd.

SLUTDISKUSSION

I följande slutdiskussion kommer jag inledningsvis att sammanfatta de huvudsakliga framgångsfaktorerna som framkommit genom resultaten, ställa dem i förhållande till viss tidigare forskning och slutligen också diskutera resultaten ur ett medborgarskapsteoretiskt perspektiv. De huvudsakliga framgångsfaktorerna som framkommit i resultatdelen är:

- Att delta i beslutsprocessen i anvisningsprocessen, och att Migrationsverket och kommuner tar hänsyn till personernas skilda behov och intressen.
- Att få tillgång till, och stöd att upprätthålla, långsiktiga boendelösningar.
- Att anvisade nyanlända kan göra informerade val och få smidiga övergångar mellan utbildnings- och arbetsmarknadssystemen, vilket förutsätter stöd från aktörer såsom Arbetsförmedlingen och socialtjänsten för att navigera i och mellan dessa.
- Att skapa ömsesidiga sociala relationer och utrymme för vardagligt stöd.

Utifrån dessa erfarenhetsbaserade framgångsfaktorer vill jag lyfta fram vissa nyckelord som dyker upp och som också känns igen från tidigare forskning kring mottagnings- och integrationsarbete med nyanlända.. *Delaktighet* är ett nyckelbegrepp (Jedrzejewska & Spehar, 2018), och anvisade nyanländas brist på respektive tillgång till delaktighet blir av betydelse för dem och kan antingen bidra till en känsla av inflytande eller väcka frustration. *Socialt stöd* är ytterligare ett nyckelbegrepp (Grange & Björling, 2020; Holmqvist, Omanović, & Urban, 2020) – i vilket jag innefattar sådant som informationsdelning och praktiska tips – då anvisade nyanlända oavsett bakgrund möter flertalet nya ”system”, med avseende på såväl vardags- och samhällsliv som myndighets- och arbetsliv. Avslutningsvis återkommer *ömsesidighet* och *sociala relationer* som två nära anknutna nyckelbegrepp (Holmqvist m.fl., 2020; Jedrzejewska & Spehar, 2018; Larsen, 2011; Nannestad, Lind Haase Svendsen, & Tinggaard Svendsen, 2008; Phillimore, 2012), som pekar på betydelsen av att anvisade nyanlända skapar vardagliga relationer när de är nya i Sverige men också på att de behöver stöd i dessa processer. Engagemang som att informera om karriärvägar eller att beskriva tvättmaskinsrutiner kan påverka dessa personers erfarenheter av att känna sig delaktiga i samhället och av att få tillgång till både arbets- och samhällsliv.

Slumpmässighetens betydelse

I intervjuerna kan vi se likheter och skillnader när det gäller anvisade nyanländas möjligheter att etablera sig på arbets-, bostadsmarknaden och i samhällsliv beroende på vilken kommun intervjupersonerna hamnat i. Intervjupersoner i Tanum uppmärksammade att kommunens storlek och de geografiska avstånden till större städer såsom Uddevalla, Trollhättan och Göteborg, innebar betydande utmaningar, då dessa omständigheter påverkade möjligheten till arbete. Liknande erfarenheter av begränsade arbetsmöjligheter förekom i Mariestad, även om det där fanns en något större arbetsmarknad. Intervjupersonerna i båda kommunerna beskrev att de i första hand hade erbjudits permanenta boendelösningar, vilket framstod som betydelsefullt för dem. I Borås kommun gav intervjupersoner uttryck för något annorlunda erfarenheter, då arbetsmöjligheter fanns i större utsträckning men de upplevde

boendesituationen som mer pressad, i första hand till följd av kommunens långa bostadsköer. Intervjupersoner i samma kommuner hade också skilda erfarenheter, både kring bostadsområde och kring tillgång till nätverk, vilket påverkade deras möjligheter att ta del av framgångsfaktorerna som lyftes fram ovan. Jag vill här peka på den slumpmässighet som kännetecknar anvisningsprocessen och som ökat med den nya bostättningslagen eftersom matchningen mellan de anvisade nyanländas behov och kommunernas förutsättningar kan skilja sig åt. Personer som hamnar i kommuner där de saknar sociala relationer, har yrkesbakgrunder som inte matchar mot arbetsmarknaden i kommunerna och får tillgång till bostäder med bristfällig standard, får vitt skilda förutsättningar jämfört med personer som hamnar nära släkt eller vänliga grannar, kan använda sina kompetenser från hemlandet och får tillgång till lägenheter med god standard. En sådan situation blev tydlig för intervjupersonen som hamnade i Tanums kommun utan nätverk, i en lägenhet med bristfällig standard och med yrkeserfarenheter som inte matchade mot arbetsmarknaden i kommunen.

Tidigare nämnda framgångsfaktorer visar dock på vissa omständigheter som kan påverka vilken betydelse anvisningsprocessens slumpmässighet får för nyanlända personer. Möjligheten att få vara *delaktig* i anvisningsprocessen, att få *långsiktiga boendelösningar*, att få tillgång till *sociala relationer* och *socialt stöd* samt att få *vägledning* om både arbets- och samhällsliv, framstår alla som viktiga faktorer. Det är betydelsefullt att samtliga aktörer som är delaktiga i mottagningsprocessen systematiskt försöker möjliggöra dessa framgångsfaktorer, exempelvis genom att säkerställa att alla nyanlända personer får tillgång till socialt stöd för att skapa likvärdiga förutsättningar under mottagningsprocessen. Liksom Jedrzejewska och Spehar (2018) påpekar är det dock svår för enskilda kommuner att på egen hand upprätta, realisera och säkerställa att sådana stödfunktioner ser likadana ut, då kommunernas resurser och förutsättningar skiljer sig åt. Samverkan och kunskapsutbyte mellan olika aktörer inom migrationssystemet återkommer således som något viktigt (Hansen, 2017; Länsstyrelserna, 2019b; Stiernström m.fl., 2019). Arbetsförmedlingen har ett övergripande nationellt ansvar för att möjliggöra en likvärdig stödstruktur oavsett vilken kommun anvisade nyanlända kommer till, vilket innebär förutsättningar för att motverka slumpmässighetens betydelse, något som blir av betydelse för att främja integration på lång sikt.

Arbetslivet som den svenska värdegemenskapens kärna

I forskningsrapporten har vi återkommande sett hur frågan om arbete blivit central för migranter i deras mottagande och skapat möjligheter för både tillhörighet och exkludering. I Andersons (2013) begreppsvärld är det tydligt att ”arbete” är fokalpunkten i den svenska *värdegemenskapen*, vilket blir både inkluderande och exkluderande för anvisade nyanländas möjlighet att etablera sig inom arbets- bostads- och samhällsområdena. Å ena sidan kan personer genom arbete skapa relationer och få känna sig värdefulla, å andra sidan innebär avsaknaden av arbete att personer riskerar att bli isolerade, låsta i vissa bostadsområden och isolerade från samhällslivet. De anvisade nyanlända blir särskilt beroende av aktörer i sin nära omvärld, såsom Arbetsförmedlingen, privata och kommunala bostadsbolag, SFI-personal och grannar, vilka kan vara mer eller mindre hjälpsamma i att låsa upp det svenska samhället eller hålla dem utanför det. Dessa aktörer blir potentiella allierade för nyanlända personer,

vilka kan hjälpa dem att ta vara på sina kompetenser i samhället, men också potentiella gränsvakter kring den svenska värdegemenskapen, vilka kan kräva att nyanlända hastigt anpassar och förändrar sig utifrån svenska ideal. Exempelvis kan nyanlända personers språk eller kultur framstå som hinder för arbete, varpå de i princip tvingas lära sig svenska för att kunna delta i såväl arbets- som samhällsliv. Inom ramen för ett sådant ideal riskerar anvisade nyanlända att framstå som hot eller främlingar i samhället, det vill säga som ”de andra”, eftersom de inte uppfyller de önskvärda värdena som förutsätts för arbete. Logiken om arbete som vägen in i det svenska samhället innebär också särskilda utmaningar i samband med anvisning, särskilt för de anvisade nyanlända som beviljats tidsbegränsade uppehållstillstånd och vars möjlighet att beviljas permanent uppehållstillstånd villkoras av försörjningsmöjligheter. Dessa utmaningar handlar huvudsakligen om möjligheten för de anvisade nyanlända att ”matcha” de arbetsmarknadsbehov som finns i den kommun de hamnar i, särskilt då den svenska arbetsmarknaden präglas av ökad segregation på flera områden, såsom ålder, etnicitet och utbildning men också en större boendesegregation. De blir således beroende av att hamna i en kommun eller i ett geografiskt område där deras kompetenser passar in och att då få en anställning i konkurrens med övriga deltagare på arbetsmarknaden. Villkoren för de anvisade nyanländas inträde i samhället blir således orättvist i ett mottagningssystem som bygger på att migranter konkurrerar ”fritt” på arbetsmarknaden, eftersom det förutsätter en bra matchning som inte tar hänsyn till diskriminerande strukturer, boendesegregation och rasism. Det blir således en utmanande väg vid anvisning och etablering, med risk för att efter många år i landet fortfarande ses som ”de andra”.

Samhällslivets potential för att bredda värdegemenskapen

I rapporten har det samtidigt lyfts fram några viktiga exempel på hur intervjupersonerna har bjudits in, fått bjudas tillbaka och fått möjligheter att delta i samhället på ett sätt som inte alltid har förutsatt arbete, utan snarare föregått det. Exempelvis genom att ingå i sociala aktiviteter, att ge och få stöd i bostadsområdet eller att informera om hur olika moment i samhällslivet fungerar, kunde intervjupersonerna i viss mån erkännas och vara aktiva som medlemmar i det svenska samhället, även utan arbete. I förhållande till dessa exempel beskrev intervjupersonerna både glädje och en vilja att få ge tillbaka, vilket potentiellt kan möjliggöra en känsla av att tillhöra ett ”vi” i det svenska samhället. Dessa exempel pekar på en potential att bredda förståelsen av vilka värden som är viktiga i Sverige, såsom att vara goda grannar eller att hjälpa varandra att förstå komplexa myndighetsprocesser. Dessa värden behöver inte nödvändigtvis bygga på antaganden om att migranter konkurrerar om resurser, utan pekar snarare på vissa gemensamma behov hos människor. Anderson (2013) påpekar att migrations- och integrationspolitik bidrar till att skapa gränser mellan ”vi och de” och ställer grupper mot varandra, men genom att människor får vägledning om samhället, ingår i sociala aktiviteter och/eller skapar sociala relationer, kan dessa gränser göras mindre närvarande eller mindre tydliga.

Möjligheterna för anvisade nyanlända att få del av information, socialt stöd eller att skapa sociala relationer blir dock – i likhet med arbete och boende – beroende av vilken kommun

migranterna anvisas till och påverkas också av etableringsinsatsernas huvudsakliga fokus på arbete, då sociala värden och omständigheter riskerar att komma i skymundan (Abdulla, 2017; Franke Björkman & Spehar, 2018; Grange & Björling, 2020; Ikonen, 2015). I lagen om etableringsinsatser för nyanlända migranter förekommer ett explicit krav på Arbetsförmedlingen att främja dessa personers etablering i samhällslivet, men betydelsen av ett sådant ansvar verkar otydligt och som en sekundär prioritering i förhållande till etablering i arbetslivet. I intervjuerna framgår explicita önskemål om fler sociala aktiviteter, vilka exempelvis skulle kunna samla människor, men också behov av att få socialt stöd av olika aktörer för att kunna förstå och etablera sig på arbets- och bostadsmarknaden samt i samhällslivet. Utan ett sådant stöd är risken annars att anvisade nyanlända blir utelåsta från arbetsmarknaden, vilket skulle motverka lagens båda syften. Intervjuerna synliggör således ett behov av att både tydliggöra ansvaret och utvidga omfattningen av insatser som riktas mot samhällslivet i mottagningsystemet, för att skapa en stödstruktur som ser likvärdig ut oberoende av kommun. Liksom Anderson (2013, s. 180–181, min övers.) lyfter fram är en ny politik möjlig att visualisera – som inte bygger på exkludering eller exploatering – som inte börjar med jobb, utan med ”behovet av uppehåll, inte med en make, utan med behovet av ömsesidig omsorg och stöd, och inte med rätten att utesluta, utan med antagandet om människors fullständiga inkludering”. Det vill säga att om vi utgår från personers behov av att kunna ge och få ömsesidig omsorg och stöd, blir det enklare att ta vara på våra gemensamma resurser, till skillnad från en politik som bygger på konkurrens, utslagning och exkludering.

REFERENSER

- SFS 2016:38. om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet IAS
- SFS 2016:752. Lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Stockholm: Justitiedepartementet L7
- SFS 2017:584. om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet IAS
- prop. 2015/16:54. *Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet IAS
- Prop. 2015/16:174. *Förslag om att tillfälligt begränsa möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*. Stockholm: Justitiedepartementet
- Abdulla, A. (2017). *Readiness or resistance? Newly arrived adult migrants' experiences, meaning making, and learning in Sweden*. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- Alfredsson, K. (2017). *Vägar till effektivare integration. Goda integrationsexempel från svenska kommuner [Paths towards more effective integration. Good examples from Swedish municipalities]*. Hämtad från: www.globalutmaning.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- Anderson, B. (2013). *Us and them?: The dangerous politics of immigration control*: OUP Oxford.
- . (2019). New directions in migration studies: towards methodological de-nationalism. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 1-13.
- Andersson, R., & Hedman, L. (2016). Etnisk segregation och inkomstsegregation i Sveriges tio största arbetsmarknadsregioner 1990-2010. In R. Andersson, B. Bengtsson, & G. Myrberg (Eds.), *Mångfaldens dilemma. Boendesegregation och områdespolitik*. Malmö: Gleerups.
- Arbetsförmedlingen. (2016). *Integration på svensk arbetsmarknad - Ett internationellt perspektiv*. Hämtad från: www.arbetsformedlingen.se. (Tillgänglig: 2020-10-08)
- . (2019). Arbetsförmedlingens månadsstatistik Hämtad från www.arbetsformedlingen.se. (Tillgänglig: 2020-10-13)
- Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Länsstyrelserna, & Sveriges kommuner och regioner. (2019). *Utgångspunkter för samverkan om nyanländas etablering*. Hämtad från: www.arbetsformedlingen.se. (Tillgänglig: 2020-05-29)
- Baily, S. (2018). Appraising the Ingredients of the Interpreter/Researcher Relationship. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 2(4), 53-69.
- Björk, E. (2016) i GP. *Falskt om nyanländas bostäder*. Hämtad från: www.gp.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- Bomström Aho, E. (2020). Nyanlända gymnasieelever – Elevidentiteter och språkbarriärer. In (Vol. 14:1): *Acta Didactica Norden*.
- Borås Kommun. (2017). *Bilaga. Lokal modell: Fördjupad samverkan om nyanländas etablering på arbetsmarknaden*. Hämtad från: www.dua.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- Borås Stad. (2019). *Riktlinjer för bostadsförsörjningen*. Hämtad från: www.boras.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- . (2020). Borås etableringscenter. Hämtad från www.boras.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- Boverket. (2015a). *Boendesituationen för nyanlända. Delrapport*. Hämtad från: www.boverket.se. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- . (2015b). *Boendesituationen för nyanlända. Slutrapport*. Hämtad från: www.boverket.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- . (2020a). *Boverkets bostadsmarknadsenkät*. Hämtad från: www.boverket.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- . (2020b). Underskott på bostäder för nyanlända. Hämtad från www.boverket.se. (Tillgänglig: 2020-06-03)
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Upplaga 3 ed.): Stockholm : Liber.
- Brännström, L., Giritli-Nygren, K., Lidén, G., & Nyhlén, J. (2018). Lived Experiences of Changing Integration Policies:: Immigrant Narratives of Institutional Support and Labour Market Inclusion/Exclusion in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*, 8(1), 25-34.
- Davidsson, T. (2010). Utanförskapelsen. En diskursanalys av hur begreppet utanförskap artikuleras i den svenska riksdagsdebatten 2003-2006. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 17(2), 149-169.

- Franke Björkman, K., & Spehar, A. (2018). *Ny i staden : hur upplever nyanlända flyktingar mottagande och integration i Göteborgs Stad, 2015-2017*. Göteborg: Centrum för global migration CGM, Göteborgs universitet.
- Grange, K., & Björling, N. (2020). Migrationens ojämna geografi: Bosättningslagen ur ett rättviseperspektiv. *Mistra Urban Futures Report 2020:2*
- Grzymala-Kazłowska, A., & Phillimore, J. (2018). Introduction: rethinking integration. New perspectives on adaptation and settlement in the era of super-diversity. *Journal of Ethnic and Migration Studies: Special Issue: Rethinking Integration. New Perspectives on Adaptation and Settlement in the Era of Super-Diversity*, 44(2), 179-196.
- Gustafsson, B., Katz, K., & Österberg, T. (2017). Why do some young adults not graduate from upper-secondary school? On the importance of signals of labour market failure. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61(6), 701-720.
- Hansen, K. (2017). Flyktningmottagandet och landsbygdens framtid. *Gränslös*(8).
- Holmqvist, E., Omanović, V., & Urban, S. (2020). *Organisation av arbetsmarknads- och bostadsintegration: SNS*.
- Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (1997). *The New Language of Qualitative Method*: Oxford University Press.
- Ikonen, A.-M. (2015). *Perspectives on the introduction program health and well-being: voices from newly arrived migrants*: Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö ....
- Isin, E. F., & Nielsen, G. M. (2008). *Acts of citizenship*. London: Zed Books Ltd.
- Jedrzejewska, S., & Spehar, A. (2018). Utmaningar och möjligheter i det kommunala arbetet för en långsiktig integration i Västra Götalands Län. Göteborg: Centrum för global migration (CGM)
- Joppke, C. (2017). Civic integration in Western Europe: three debates. *West European Politics*, 40(6), 1153-1176.
- Joyce, P. (2015). *Integrationspolitik och arbetsmarknad: en översikt av integrationsåtgärder i Sverige 1998-2014*: Delegationen för Migrationsstudier (Delmi).
- Jönköping, L. (2021). *Uppdrag, roller och ansvarsområden*. Hämtad från: <https://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/>. (Tillgänglig: 2021-01-28)
- Jørgensen, M. B., & Schierup, C.-U. (2016). *Politics of precarity: migrant conditions, struggles and experiences*: Brill.
- Kapborg, I., & Berterö, C. (2002). Using an interpreter in qualitative interviews: does it threaten validity? *Nursing Inquiry*, 9(1), 52-56.
- Larsen, B. R. (2011). Becoming part of welfare Scandinavia: Integration through the spatial dispersal of newly arrived refugees in Denmark. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37(2), 333-350.
- Larsson, A. (2019) i GP. *Så har kommuner i väst klarat vägen av flyktingar*. Hämtad från: www.gp.se. (Tillgänglig: 2019-10-18)
- Lidén, G., Nyhlén, J., & Nyhlén, S. (2015). Forced cooperation from above: the case of Sweden's establishment reform. *Policy studies*, 36(5), 468-486.
- Länsstyrelsen Västra Götaland. (2015). *Bostadsmarknadsanalys Västra Götalands län 2015*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- . (2019a). *179 projekt som förändrar*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/. (Tillgänglig: 2020-10-08)
- . (2019b). *Jämställdhet och integration i Västra Götaland. Kartläggning och kunskapsöversikt 2019*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2019c). *Lägesbild. Påverkan på kommunerna i Västra Götalandsregionen som följd av mottagningen av nyanlända*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2020). *Bostadsmarknadsanalys Västra Götalands län 2020*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- Länsstyrelserna. (2018). *Lägesbild integration kvartal 3 - 2018*. Hämtad från: <https://extgeoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=602614a621fb4056b2a0ca4476d602ca>. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2019a). *Lägesbild integration - 2019*. Hämtad från: <https://extgeoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=f680ce81cff246b5ba407fc63894e816>. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2019b). *Lägesbilder från kommuner och regioner 2019*. Hämtad från: www.lansstyrelsen.se/jonkoping/. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- Magnusson H, & Josefsson, A. (2017) i GP. *Ge Göteborg ett temporärt flyktingstopp*. Hämtad från: www.gp.se. (Tillgänglig: 2020-10-07)

- Mariestads Kommun. (2017). *Bostadsförsörjningsprogram*. Hämtad från: www.mariestad.se. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- . (2018). *Bilaga 2 Arbetsmarknadsläge och arbetskraftsbehov Mariestads kommun samt i grannkommunerna*. Hämtad från: www.dua.se. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- . (2019). *Årsredovisning*. Hämtad från: www.mariestad.se. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- . (2020). *Integration*. Hämtad från www.mariestad.se. (Tillgänglig: 2020-10-18)
- Migrationsverket. (2020). *Historik*. Hämtad från www.migrationsverket.se. (Tillgänglig: 2020-06-03)
- Nannestad, P., Lind Haase Svendsen, G., & Tinggaard Svendsen, G. (2008). Bridge over troubled water? Migration and social capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 607-631.
- Phillimore, J. (2012). Implementing integration in the UK: lessons for integration theory, policy and practice. *Policy & Politics*, 40(4), 525-545.
- Qvist, M. (2017). Meta-governance and network formation in collaborative spaces of uncertainty: The case of Swedish refugee integration policy. *Public Administration*, 95(2), 498-511.
- Riksrevisionen. (2015). *Nyanländas etablering - är statens insatser effektiva*. Hämtad från: www.riksrevisionen.se. (Tillgänglig: 2020-11-24)
- SABO. (2016). *Att främja integration. Allmännyttans roll i en av vår tids största samhällsutmaningar*. Hämtad från: www.sverigesallmannnytta.se. (Tillgänglig: 2020-11-24)
- . (2018). *Bosättningslagen i praktiken. En studie av kommunernas ansvar och allmännyttans roll*. Hämtad från: www.sverigesallmannnytta.se. (Tillgänglig: 2020-11-24)
- SCB. (2019). *Arbetskraftsundersökningarna (AKU)*. Hämtad från: www.scb.se. (Tillgänglig: 2020-08-20)
- Schierup, C.-U. (2010). *"Diversity" and Social Exclusion in Third Way Sweden: The "Swedish Model" in Transition, 1975–2005*.
- Schierup, C.-U., & Ålund, A. (2011). The end of Swedish exceptionalism? Citizenship, neoliberalism and the politics of exclusion. *Race & Class*, 53(1), 45-64.
- SKL. (2016). *Kommungruppsindelning 2017: Omarbetning av Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelning*. Hämtad från: www.skr.se. (Tillgänglig: 2020-12-07)
- SKR. (2020b). *SKR:s agenda för integration*. Hämtad från: www.skr.se. (Tillgänglig: 2020-11-24)
- Stiernström, A., Waldenström, C., Hansen, K., & Westholm, E. (2019). *Turbulens i välfärden?: om flyktingmottagandet i Dalarna 2016*: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Strand, E., & Adelgren, A. (2020) i Sydsvenskan. *Dom ger Staffanstorp ansvar för hemlös familj*. Hämtad från: www.sydsvenskan.se/.
- Tanums Kommun. (2014). *Bostadsstrategi för Tanums Kommun 2014-2018*. Hämtad från: www.tanum.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2019). *Årsredovisning*. Hämtad från: www.tanum.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2020a). *Arbetsmarknad i kommunen*. Hämtad från www.tanum.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2020b). *Flykting- och integrationsenheten*. Hämtad från www.tanum.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- TT (2019) i SvD. *Sölvesborg vill vägra ta emot nyanlända*. Hämtad från: www.svd.se. (Tillgänglig: 2020-08-14)
- Västra Götalandsregionen. (2018). *Jämställt föreningsliv i Västra Götaland?* Hämtad från: www.vgregion.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2019). *De utrikes föddas integration på arbets- och bostadsmarknaden: Underlagsrapport till Regionrapport 2018/19 (VGR Analys 2018:32)*. Hämtad från: www.vgregion.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)
- . (2020). *Arbetsmarknadsläget*. Hämtad från www.vgregion.se. (Tillgänglig: 2020-10-05)

Institutionen för socialt arbete är en del av Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet. Vid institutionen bedrivs forskning som berör socialt utsatta människors livsvillkor och erfarenheter. Utgångspunkten är att försöka förstå och förklara sociala fenomen och problem på individ-, grupp- och samhällsnivå och skapa möjligheter till förändring.

www.gu.se/socialarbete